

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra filosofie
Studijní program: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ
Kombinace: Občanská výchova – český jazyk

Buddhismus v českých zemích
Buddhism in the Czech Lands
Buddhismus in tschechischen Ländern

Diplomová práce: 2007-FP-KFL-139

Autor:
Dita ROSENBAUMOVÁ

Podpis:

Adresa:
Volgogradská 116/33
460 07, Liberec 9

Vedoucí práce: PhDr. David Václavík, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
62	13354	15	-	22	2

V Liberci dne: 10.5.2007

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne: 10. 5. 2007

Dita Rosenbaumová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala především vedoucímu mé diplomové práce, PhDr. Davidu Václavíkovi Ph.D., za odborné a ochotné vedení. Doc. PhDr. Luboši Bělkovi, CSc. a Doc. PhDr. Dušanu Lužnému, Dr. děkuji za podnětné rady. A v neposlední řadě také děkuji Karlu Trachtovi, spoluzakladateli libereckého Centra buddhismu Diamantové cesty, za zasvěcený rozhovor o buddhistickém učení linie Karma Kagjü.

Anotace

Hlavním cílem diplomové práce je osvětlit problematiku buddhismu v českých zemích a přiblížit jeho základní učení. Práce má několik částí. První část přináší základní informace o buddhismu jako celku. Další část nastiňuje pronikání buddhismu do zemí západního světa a osvětluje některé důležité okamžiky tohoto procesu. Největší část práce je pak věnována prvním českým buddhistům, seznamuje s jejich životy a především s jejich myšlenkami. Záměrem mé práce je nastínit podobu českého buddhismu především po roce 1989. Pro tento účel je vybrána prezentace školy linie tibetského buddhismu Karma Kagjü, která je v Čechách nejrozšířenější.

Summary

The aim of the diploma thesis is both to illuminate problems of Buddhism in Czech lands and draw the Buddhist doctrine nearer to the reader. The diploma thesis consists of several parts. The first part brings fundamental information about Buddhism as a whole. Next part indicates the penetration of Buddhism into the Occident and clarifies some important moments of this process. The largest part of the diploma thesis deals with the first Czech Buddhists acquainting the reader with their lives and some of their important ideas. The goal of the diploma thesis is to depict the form of Czech Buddhism especially after 1989, for the purpose of which the presentation of Karma Kagjü, the most widespread form of Tibetan Buddhism in the Czech Republic, was chosen.

Zusammenfassung

Das Vorhaben dieser Diplomarbeit ist die Problematik von Buddhismus in tschechische Länder zu beleuchten und seine Lehre zu erklären. Die Diplomarbeit besteht aus mehreren Bestandteilen. Der erste bringt einen Gesamtauskunft von Buddhismus. In dem nächsten wird die Erweiterung von Buddhismus in die westliche Zivilisation und einige wichtigeren Momente dieses Prozess erklärt. In dem grössten Bruchteil der Arbeit werden das Leben

und die Ideen der ersten tschechischen Buddhisten beschrieben. Eine besondere Aufmerksamkeit wurde der Form von Buddhismus in Tschechien, besonders nach 1989, gewidmet. Für diesen Zweck wurde die Präsentation der, in Tschechien meisterweiterten, Karma Kagjü-Schule von tibetischem Buddhismus gewählt.

1. Buddhismus.....	8
❖ <i>Buddhismus – stručný úvod.....</i>	8
❖ <i>Buddha- zrození, život, myšlenky.....</i>	9
2. Vývoj buddhismu a jeho historické proměny.....	14
3. Buddhismus a západní civilizace.....	19
❖ <i>Pronikání buddhismu na Západ.....</i>	19
❖ <i>Buddhismus a křesťanství.....</i>	24
4. První čeští buddhisté –úvod.....	26
5. Vybraní čeští buddhisté.....	28
❖ <i>Leopold Procházka.....</i>	28
❖ <i>František Drtikol.....</i>	33
❖ <i>Vincenc Lesný.....</i>	41
6. Český buddhismus po roce 1989.....	45
7. Tibetský buddhismus.....	46
8. Tibetský buddhismus v Čechách.....	47
❖ <i>Linie Karma Kagjü.....</i>	50
9. Závěr.....	55
10.Přílohy.....	58
11.Seznam literatury.....	67

1. Buddhismus

Cílem mé práce je představit buddhismus v českých zemích, ale nejdříve bych se chtěla věnovat buddhismu jako celku a v úvodu jej přestavit, především jeho vznik, vývoj a základní myšlenky.

Buddhismus jakožto jedno ze světových náboženství se dělí na různé školy a proudy, z nichž vystupují především dva velké systémy:

- ✓ *Theravádový buddhismus* (hina-jána tj. malý vůz)
- ✓ *Mahajánový buddhismus* (maha-jána tj. velký vůz)

Buddhistické učení bylo vyhlášeno zhruba před 2500 lety. Zakladatelem byl Buddha, původním jménem Siddhártha Gautama, který žil v 6.-5. století před Kristem.

Kolébkou buddhistického učení byla a je Indie, odkud se buddhismus rozšířil po celé Asii a v nedávné době také do celého světa.

V mnoha zemích se buddhismus stal většinovým náboženstvím, takovými zeměmi jsou například Srí Lanka, Thajsko, Vietnam, Laos a další. Tyto země přijaly buddhismus za své náboženství. Buddhismus tyto země ovlivnil nejen po náboženské stránce, ale ovlivnil je také v kulturní sféře a ve výtvarném umění. Buddhismus se z Indie šířil třemi směry.

Směrem na jih se dostal díky mnichům po souši a moři do jihovýchodní Asie a na Srí Lanku.

Na sever se šířil přes Střední Asii a podél Hedvábné stezky do Číny, odkud se pak dostal do Koreje a Japonska. Pozdější vlna přenesla buddhismus přes Himálaj do Tibetu.

Kamkoliv učení proniklo, smísilo se s místními zvyky a chápáním světa. Během staletí se pro buddhismus stala charakteristickou jeho otevřenost pro kohokoliv, což je jedním z důvodů, proč po tak dlouhou

dobu přetrval u rozdílných kultur. Někdy bývá buddhismus přirovnáván k vodě, podobně jako ona je klidný, čistý, průzračný a přizpůsobí se barvě vázy, do které ho nalijete.¹

Buddha

Siddhártha Gautama se narodil roku 563 př.n.l. ve městě Kapilavastu v dnešním Nepálu. Byl synem Šuddhódanův, který byl rádžou, králem kmene Šákjů a královnou Májí, která byla ženou „*dokonalých tvarů a černočerných vlasů, srdce nebojácné, obdařená půvabem a ctností*“.²

Podrobnosti z jeho života jsou známy pouze z ústní tradice, ale i přesto není pochyb o tom, že Siddhártha Gautama opravdu žil.

Buddha znamená osvícený a osvobozený, je to čestný titul, který náležel tomu, kdo dosáhl nejvyššího poznání

Buddhovo zrození

Královna Mája jednoho dne pocítila zklidnění a zmocnila se jí blažená radost. Té noci zdál se jí sen: jejího boku se dotkl slon se šesti kly a v chobotu nesl lotosový květ. V tento okamžik byl počat její syn.

Král se poradil s učenými bráhmány³ o výkladu královnina snu, a ti sen vyložili a předpověděli, že dítě bude světovým velekrálem nebo významným světcem, který bude žít v odříkání. A bude se jmenovat

¹ National Geographic: official journal of the National Geographic Society Washington, D.C. : National Geographic Society , 2005 Roč. 208, č. 5 (2005). s. 46.

² Wanguová, M. B: *Buddhismus*. Praha: Lidové noviny. 1993, s. 16.

³ příslušníci nejvyšší hinduistické kasty, původně první ze čtyř stavů (varna) staroindické společnosti - vrstva kněží, obětníků a náboženských učitelů, která měla privilegované postavení, dnes rozdělení na více než 1800 podskupin, vykonávají i světská povolání. (dostupné z <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/30044-brahmani> /aktualizace: 27. 2. 2005)

Siddhártha tj. „ten, jenž splnil svůj úkol“ neboli „ten, který dokonal svůj úděl.“⁴

Buddhova cesta k procitnutí

I přesto, že otec svého syna chránil před jakýmkoliv lidmi či situacemi, které by jej mohly vyděsit nebo zarmoutit, Siddhártha spatřil při své vyjížďce vetchého starce sešlého věkem, poté nemocného člověka, který trpěl krutou chorobou, potřetí potkal pohřební průvod s nebožtíkem neseným na márách.

Siddhártha nechápal taková utrpení, a proto pátral po odpovědích na své otázky týkajících se toho, co spatřil. Dostalo se mu odpovědi, že život nepřináší jen pěkné a slastné věci, ale také stárí, nemoc a smrt. Siddhártha po tomto poznání začal meditovat a přemýšlet o strastech a utrpeních, které život přináší.

Jednou, na své další vyjížďce, se Siddhártha setkal se svatým mužem. Po tomto setkání se Siddhártha rozhodl odejít do bezdomoví a nalézt řešení veškerých poznaných útrap.

Jeho rozhodnutí o odchodu a následný odchod z paláce se odehrál přímo v den jeho devětatvacátých narozenin.

Siddhártha podrobil svého ducha i tělo tuhé kázní a svým omezováním tělesných funkcí se ocitl dokonce až na pokraji smrti.

⁴ Wanguová, M. B.: *Buddhismus. Praha: Lidové noviny, 1993. s. 16.*

Hlavní břemeno lidské existence, strach, má podle Buddha 3 konkrétní příčiny:

1. Lpění na životě, sobecká přání něco vlastnit, něčeho dosáhnout, která člověka zatvrzují a učí pohrdat druhými (symbolem je zelený had žádosti)
2. Nedostatek sebekontroly, sebevlády a sebevýchovy, selhání vůle a ušlechtilých citů před vášněmi a touhou po pomstě (symbolem je červený kohout hněvu)
3. Nevědomost o přírodě, o své povaze, o kosmických zákonech světa, záměna iluze za skutečnost, chybný náhled na trvalost já (symbolem je bílý vepř nevědomosti)⁵

Co je to buddhismus?

Buddhismus je nábožensko-filosofické učení, jehož cílem je vykoupení od utrpení. K tomuto vykoupení směřují tzv. **čtyři vznešené pravdy**. Čtyři vznešené pravdy jsou vesměs základem celého Buddhova učení. Toto učení spočívá v následujícím:

Mohli bychom si položit otázku, proč vlastně Buddhovo učení o čtyřech vznešených pravdách je právě tím hlavním základem jeho učení vůbec. Je to z toho důvodu, že každý z nás touží po štěstí a také se každý z nás snaží vyhýbat utrpení a strasti. Navíc všichni máme na štěstí přirozené právo. Ale jak jej můžeme dosáhnout a jak se můžeme vyhnout strasti? Na tuto otázku nám dává odpověď právě Buddhovo učení o vznešených pravdách. Toto učení pojednává o vztahu mezi příčinami a následky.

⁵ Wanguová, M. B: *Buddhismus*. Praha: Lidové noviny, 1993. s. 30.

Je jasné, že každé utrpení má svou příčinu, ale je tomu tak i v případě štěstí. A čtyři vznešené pravdy nám ukazují dvě kategorie příčin, a to takové, které způsobují utrpení a ty, které způsobují štěstí – a tím nám plní naše očekávání – být šťastný a překonávat utrpení.

Čtyři vznešené pravdy:

1. *Všechno je strastné;*
2. *Příčinou strastí je lidská chtivost, touha, choutky;*
3. *Potlačením lidské chtivosti přestávají strasti, protože není příčiny k jejich vzniku;*
4. *K potlačení lidské chtivosti, touhy a choutek vede **osmidílná stezka**.*
Osmidílná stezka je jakási řada osmi stupňů vyššího etického řádu.

Osmidílná stezka je výkladem čtvrté ušlechtilé či vznešené pravdy:

1. *správný názor, náhled, je znalost čtyř ušlechtilých pravd;*
2. *správný záměr obnáší zřeknutí se světa, laskavost a dobrou vůli a neubližování bytostem;*
3. *správná řeč znamená nelhat, neklevetit a nemluvit hrubě a sprostě ani nesmyslně;*
4. *správné chování znamená nezabíjet, nekrást a neprostopášnit;*
5. *správné žití je vytváření a zachovávání vlastního životního stylu vzhledem k sobě i ke společnosti;*
6. *správné úsilí je cílevědomá snaha, jež prostupuje čtyřmi stupni ušlechtilé stezky k potlačení neblahých a k podpoře blahých věcí a jevů;*
7. *správné sebeuvědomění, sebeupamatování nebo bedlivost, to je sebeovládání, duševní vyrovnanost, důsledná introspekce, což znamená dbát těla, cítění, mysli a dharmy;*

8. *správné soustředění pak obsahuje čtvero stupňů meditace. Kdo provádí správné soustředění, dospěje k procitnutí, jako k němu dospěl Siddhártha.*⁶

Vznešená pravda o utrpení praví, že veškerý život na světě přináší utrpení. Odhaluje, jaké jsou strasti života, vyzdvihuje bolesti a utrpení, které život přináší. Nejedná se o definici utrpení, nýbrž o výčet druhů utrpení, které Buddha za utrpení považoval.

Buddhismus praví, že vše, co jest, je utrpením, například i to, co je okamžitou radostí, což z hlediska pomíjivosti je vlastně utrpením a důležité také je, že měřítkem všeho utrpení je člověk, jeho pojetí světa, jeho smysly.

Buddha o vznešené pravdě pravil: „Mnichové, toto je pak vznešená pravda o utrpení: narození je utrpení, stárání je utrpení, nemoc je utrpení, smrt je utrpení, spojení s tím, co není milé, je utrpení, odloučení od toho, co je milé, je utrpení, nedosáhne-li člověk toho, čeho si přeje, i to je utrpení, zkrátka patero skupin, jimiž pronikáme k světu jevů je utrpení.”⁷

Za příčiny veškerého utrpení označil Buddha lidské touhy a tužby všeho druhu. A proto je pro Buddhu důležité se těchto choutek provždy zbavit, a toho lze dosáhnout pouze tím, že bude člověk **správně myslet** a též **správně jednat**. Dosáhnout toho všeho lze sledováním již výše zmiňované osmidílné stezky.

⁶ Wanguová, M. B.: *Buddhismus*. Praha: Lidové noviny, 1993. s. 30.

⁷ Lesný, Vincenc. *Buddhismus*. 2. vyd. Olomouc : Votobia, 1996.

2. Vývoj buddhismu a jeho historické proměny

Buddhismus přetrvává už po dva a půl tisíce let a během této doby prodělal hluboké a radikální změny. Jeho historii lze dělit na čtyři období.

1. asi pět set let před naším letopočtem až do počátku našeho letopočtu
 - období starého buddhismu, které později je nazýváno **hínajánou**
2. prvních pět set let našeho letopočtu
 - období, které se vyznačuje nástupem **mahajány**
3. asi pět set let až tisíc let našeho letopočtu
 - **čchan**
 - **tantra**
4. asi okolo roku 1000 našeho letopočtu
 - toto období představuje jakousi stagnaci buddhismu, v tomto období se nadále buddhismus již nevyvíjel ani neobnovoval, v tomto období pouze přetrvával.⁸

Během historického vývoje buddhismu se buddhismus rozštěpil, jak jsem se již výše krátce zmínila, na dvě rozsáhlé větve: **therevádný buddhismus** a **mahajánovský buddhismus** a rozrostl se ještě o **vadžrajánu** neboli **tantrajánu** (diamantová cesta), tj.

□ *Thereváda (hina-jána)* tj. učení starých mistrů, která přesně následuje Buddhovo učení a Buddhu ctí jako svého učitele, ale ne jako Boha. Omezuje vysvobození ze samsáry (tj. *koloběh života*)⁹ pouze na sanghu (tj. *obec mnichů*). Theraváda je učení o čtyřech vznešených pravdách a nauka o odplatě dobrých a zlých skutků.

⁸ Conze, E.: *Stručné dějiny buddhismu*. Brno. 1997, s. 11-12.

⁹ **Samsára** – kolo životů, přeneseně: svět smyslů (In.: Funk, Karel. *Mystik a učitel František Drtikol*. Praha : Gemma 89, 1993.)

Cílem tohoto učení je změna náhledu na podstatu lidského života. Buddha ukazoval pouze cestu, ale projít touto cestou musel každý sám. Buddha učil pouze usilovné práci, nikoliv víře. Také tento směr neznal problém zla, zdůrazňoval především a hlavně problematiku mravnosti. Mluví také o karmě, v níž je obsažen i celkový buddhistický světový názor.¹⁰

Asi okolo 4. století př. n. l. se začaly rozvíjet směry, které se od theravádového odlišovaly, a to tak, že si vykládaly učení volněji, převážně po stránce dogmatické. Dokladem jsou i nově vznikající směry.

□ *Mahajánový (tj. severní) buddhismus* je vykládán poněkud volněji, vedle uctívání historického Buddha vzdává čest mnoha dalším buddhům a bódhisatvům (tj. *probuzené bytosti*)¹¹. Maha-jána naproti hinajáně učí, že vysvobození mohou dosáhnout všichni, ovšem díky soucitu a s pomocí bódhisatvů. Cílem tohoto buddhismu tedy není pouze vlastní spasení a dosažení stavu nirvány, nýbrž spasení všech živoucích.

Mahajánisté rozšiřují touhu po dobru a spáse na celý svět, na všechno stvořené, zatímco hinajánisté se bezvýhradně zřikají světa a usilují o svou spásu bez ohledu na okolí. A toto dokládá i strofa z pálijského kanonu (Dhammapadam 166), který říká: „*Nepouštěj prospěch svůj za prospěch druhých, víš-li, co prospívá tobě, jen při tomto prospěchu, ať jakkoliv velký je, pevně stůj!*“¹² Načež mahajánový buddhismus učí opak.

¹⁰ Lesný, V.: *Buddhismus*. Olomouc: Votobia, 1996. s. 98.

¹¹ **Bódhisattva** – „bytost Probuzení“, bytost výrazně pokročilá na duchovní cestě, která plně porozuměla Buddhovu učení o karmě, znovuzrození, závislém vzniku atd., která dosáhla vhledu do prázdnoty a byla zasažena hlubokým soucitem. (In. Snelling, J.: *Buddhismus*. Praha: IKAR, 2000. s. 50.)

¹² Lesný, V.: *Buddhismus*. Olomouc: Votobia, 1996. s. 250.

□ *Diamantová cesta - vadžarajána (nejvyšší pohled) doslova, „diamantový vůz“ známý též jako tantrajána*

Ve 13. století začíná v Indii buddhismus celkově upadat a myšlenkově, a v důsledku toho začíná splývat s hinduismem. Z hinduismu do buddhismu vnikl nový prvek, a to prvek magický a erotický, který byl pro buddhistickou tradici v té době zcela cizí.

Právě tato nově vzniklá větev buddhismu nese název vadžarajána, neboli tantrajána, běžně se o ní mluví také jako o diamantové cestě. Tento směr je směsicí jógické mystiky a matrajánské víry v čarodějnictví, prostoupené prvky erotickými.¹³

Cílem tantrajány je pomocí speciálních jógických cviků dosáhnout osvíceného stavu, čehož dosáhneme přetvořením svého těla a mysli.

Tantrický buddhismus klade velký důraz na svého guru, který je jakýmsi průvodcem, který svého žáka vede k probuzení. Žák svého guru chápe jako buddhu.

V současné době je možné zaslechnout hlasy představitelů tzv. reformovaného směru vadžarajány, kteří prohlašují, že jejich systém vede k rychlejšímu uvědomění než směry ostatní.

Například Ole Nydahl¹⁴ mluví o Diamantové cestě ve své knize následovně:

Diamantová cesta je korunným klenotem Buddhových učení.

Toto učení se nesoustředí pouze na hromadění příčin, které jsou cestou osvícení, identifikuje se přímo s následkem, což je stav buddhy. Stoupenci tohoto učení se nestarají o květy, ale zajímají je přímo plody.

¹³ Lesný, V.: *Buddhismus*. Olomouc: Votobia, 1996, s. 267.

¹⁴ Lama Ole Nydahl patří spolu se svou ženou k prvním západním žákům 16. Gjalwy Karmapy, jednoho z největších tibetských mistrů meditace našeho století. Jako první na přání Karmapy začali včleňovat tibetský buddhismus do naší západní kultury. Ole cestuje po celém světě a zakládá centra. Dnes jich je téměř 300. Začátek jeho činnosti se datuje na rok 1972, kdy proběhla jeho audience u dánské královny. Prvním centrem tibetského buddhismu na Západě je Kodaň.

Komu bylo právě toto učení určeno? Buddha byl pro své žáky zrcadlem jejich vlastní mysli. Třetí úroveň se skládá ze tří cest: oddanosti, metod a vhledu. Tato linie se nazývá Karma Kagjü.

Tím, kdo přenesl buddhismus Diamantové cesty na Západ a otevřel v Evropě několik desítek center byl právě již výše zmiňovaný Lama Ole Nydahl.

„Esencí Diamantové cesty je naprostá přeměna všech aktivit těla, řeči i mysli. Začíná na úrovni konceptů a ztuhlých představ a vede k naprosté identifikaci se spontánní aktivitou osvícení. Zaměřuje se na rozvoj čtyř druhů osvobozujících aktivit, které se objevují díky realizaci osvíceného vhledu, a upevňuje přirozené vlastnosti mysli – neohroženost, spontánní radost a aktivní soucit“¹⁵

Stoupenci Diamantové cesty se chovají jako buddhové, do té doby, dokud se jím sami nestanou.

Ole Nydahl je lamou západního buddhismu, což znamená, že jeho interpretace buddhistického učení je upravena pro podmínky západních zemí, je postavena tak, aby byla pro západní civilizaci srozumitelná, proto jeho slova nemohou být brána jako nosný základ buddhismu, ale již jako jeho upravená verze.

Diamantová cesta vychází z motivace a filosofie soucitu a moudrosti

A proč zrovna název Diamantová cesta? To proto, že jakmile se vrací do mysli nějaká zlá myšlenka, nějaká špatná reakce, uvidíme vše jasně jako v zrcadle. Nic nechybí ani nepřebývá. A takovou vlastnost symbolizuje právě diamant.

„Vylučující pýcha, která způsobuje, že jsme ztuhlí, a znemožňuje nám sdílet vše s ostatními, se stává zkušeností bohatosti bytí a přirovnáváme ji

¹⁵ Nydahl, Ole: *Jak se věci mají*, Praha: Karma dubkji ling, 1997. s. 25.

k hromadě drahokamů. Ulpívání se mění v rozlišující moudrost – schopnost chápat věci zároveň samostatně i jako součást celku, teplou a objímající jako lotosový květ.

Žárlivost, která úspěšně přežívá, ať už ji něčím krmíme či nikoliv, se transformuje v protínající energii meče, stav nepřetržitého prožívání, která nazýváme moudrost zkušenosti. A konečně, jakmile pomocí správných metod a hluboké důvěry rozvineme jasné záblesky intenzivního vědomí, rozpustí se i poslední závoje v mysli, hloupost a zmatek, a promění se v intuitivní moudrost, v níž je vše obsaženo. Je vševědoucí, neboť prostor a energie jsou tím samým ve všech místech a časech. Kdo dosáhne osvícení, neustále prožívá, že jeho mysl není od ničeho oddělena. Dokud praktikujeme Diamantovou cestu, která leží mimo veškeré pojmy, je vše, co děláme, spontánně čisté.“¹⁶

Buddhismus je pojímán tak, aby dokázal obohatit každého člověka, což dokazuje Buddhovo tvrzení: *„Moje učení nečiní rozdíl mezi vysokým a nízkým, bohatým a chudým, je jako nebe, má místo pro všechny, jako voda omývá všechny stejně.“*

Buddhova nauka nabízí zvláštní jednání a vytyčuje především osobní snahu. Buddha nic nenakazuje, Buddha pouze naznačuje. Každý sám musí projít osmidílnou stezku, a to pouze podle svého vlastního uvážení. *„Pohleď každý do sebe,“* řekl Buddha svým následovníkům, *„ty jsi Buddha.“*

¹⁶ Nydahl, O.: *Jak se věci mají*, Praha: Karma dubkji ling, 1997. s. 30.

3. Buddhismus a západní civilizace

Hlavní rozdíl mezi křesťanstvím a buddhismem spočívá v tom, buddhismus hledá příčinu všeho zla v nevědomosti, křesťanství jej hledá v hříchu. To je hlavní rozdíl mezi těmito systémy.

A proto, že ty pravé příčiny všeho zla leží v nás samých, je možné se jich zbavit vlastním snažením.

Buddhismus jako kulturní fenomén obsahuje poměrně velké množství prvků, které mohou být blízké i jiným kulturám, tato skutečnost umožňuje snadnější šíření buddhismu i mimo hranice jeho vzniku. Navíc je buddhismus velmi tvárný, což mu pomáhá přijímat nové podoby, které odrážejí místní i časové podmínky dané země, do které se šíří.

❖ Pronikání buddhismu na Západ

První náznaky a doteky buddhismu v západních zemích se mohou datovat do 12. století souběžně s postupným rozvojem obchodních kontaktů a díky misionářským cestám františkánů a jezuitů (patřil mezi ně dokonce i český jezuita Karel Slavíček).

Ale ještě podstatnějším stoletím začátku objevování buddhismu a jeho šíření na Západ je století devatenácté. V tomto století se začali vědci západních zemí zajímat o buddhistické texty a překládali je do evropských jazyků.

Evropský buddhismus je specifický tím, že jeho šíření proběhlo především na základě překladů a buddhismus zde šířili sami Evropané, nikoliv přistěhovalci jako tomu je například v případě islámu či buddhismu v Americe.

V roce 1879 vyšla kniha dychtivého Brita **sira Erwina Arnolda (1832-1904)** pod názvem **Světlo Asie**, což byla velmi úspěšná poéma, která poněkud romanticky přibližuje život Buddhy, Siddhárthy Gautamy. A právě zásluhou této knihy a především jejího autora se buddhismus dostal mezi obyvatelstvo západních zemí.

Roku 1893 se buddhismus dostal i do Ameriky, kde se rozšířil v poslední době především buddhismus tibetský.

S jistou nadsázkou je za prvního evropského buddhistu považován **Arthur Schopenhauer (1788-1860)**¹⁷, jehož dílo bylo buddhismem silně ovlivněno. Dokonce on sám praví: „*Buddha, Eckhart a já učíme v podstatě témuž.*“

Ovšem bohužel právě on, Arthur Schopenhauer, byl tím člověkem, který se přičinil o vytvoření buddhismu jako filozofie pesimismu a nihilismu. Což je opravdu více než zavádějící.

V roce 1881 vyšla kniha **Hermann Oldengerga**¹⁸, **Buddha, jeho život, učení, společenství**, která inspirovala **K. E. Neumanna**, vídeňského rodáka, k dalším překladům, což vedlo k dalším znalostem o buddhistickém učení.

Z překladů H. Oldengerga čerpali znalosti i první čeští buddhisté. Dokonce látku z buddhismu čerpali někteří čeští spisovatelé, například Jaroslav Vrchlický či Julius Zeyer aj.

¹⁷ Německý filosof, voluntarista, iracionalista a také hlasatel pesimismu. Narodil se v Danzigu (dnes Gdaňsk). Utváření jeho filosofie bylo do značné míry ovlivněno Platónem, kterého nesmírně obdivoval, a Kantem. Mimoto oceňoval indickou náboženskou filosofii, především upanišády a buddhismus. Jeho nejznámější dílo je *Svět jako vůle a představa*, toto dílo nese jeho myšlenky a také zásady jeho filosofie.

¹⁸ Považován za jednoho z nejvýznamnějších německých indologů. Byl univerzitním profesorem. Díky jeho překladům se lidé měli možnost seznámat s indickou kulturou a buddhismem. Jeho díla jsou velmi významná i v dnešní době a jsou i hojně citována.

A z českých myslitelů například František Čupr¹⁹ či později Emil Svoboda²⁰, kteří byli ovlivněni indickou filosofií a buddhismem, usilovali o dobrého člověka.

V práci Františka Čupra, *Učení staroindické*, která vyšla roku 1876, můžeme nalézt i zmínky o tibetském buddhismu. Čupr byl sice zastáncem křesťanské víry, ale i k ostatním náboženským systémům přistupoval poměrně vstřícně a s porozuměním.

Na tibetském buddhismu ho zaujala především podobnost s katolickým kultem.²¹

Tady je nutné poznamenat, že cesta buddhismu na Západ není až tak jednoduchá, jak by se mohlo zdát. Totiž, na jednu stranu se dá říci, že Západ je civilizace již plně rozvinutá a není dobré jí kázat, spíše se ji snažit zaujmout něčím zcela novým, obohatit ji o něco dosud nepoznatelného.

Na druhou stranu je důležité říci, že Západ je společnost, která ze současné situace není až tak nadšená, a proto touží a žízní po něčem, co nezklame, co životu dává smysl a vyjímá se každodennosti. Proto právě

¹⁹ Čupr František * 11. 4. 1821 - † 28. 6. 1882, filozof a pedagog. Do dějin české filozofie vešel především svým mladistvým počinem, kdy ve „sporu o filozofii“ (1844–1848), podporován A. Smetanou, prosadil proti Gablerovi, Havlíčkovi a Štorchovi orientaci českého myšlení na filozofii Herbartovu. Podobně i později nacházel Herbartovy ideje již ve staroindickém učení, v němž jakožto kolébce veškeré lidské vzdělanosti viděl vzor i pro vytváření české národní filozofie. Herbarta se zcela nevzdal ani po svém příklonu k Schopenhauerovi, nýbrž oba myslitele uváděl do svérázné syntézy. Od roku 1872 inspirován Schopenhauerem pohroužil se plně do studia východní moudrosti. (dostupné z: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/235305-cupr/> cit. 28. 3. 2007)

²⁰ Svoboda Emil, *2.10.1878 - †20.8.1948, český právník, profesor Univerzity Karlovy, obor občanské právo a právní filozofie. Zabýval se hlavně problémy demokracie a mravnosti. Jeho základní stanovisko v etice i filosofii jest inspirováno zvláště Schopenhauerem a indickou filosofií. Hlavní díla: Dědické právo, Výbor prací z práva občanského a z právní filozofie, Rodinné právo. (dostupné z: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/235305-svoboda/> 28. 3. 2007)

²¹ Západ a Tibet [online] (aktualizováno 12. 2. 2006). Dostupné z: <http://www.tibinfo.cz/clanek.php?id=490> autor: Jana Rozehnalová.

buddhismus by se mohl stát tím pravým poznáním, které bude společnost vyhledávat.

Ale důležité je, aby západní buddhisté dokázali tlumočit principy Buddhovy nauky tak, aby byla srozumitelná i pro západní společnosti. Vše závisí na škole a učiteli a také, v neposlední řadě, na dané společnosti, jejích podmínkách, které pro praktikující buddhismus vytváří. Podstatná je zmínka, že buddhismus má i dobré předpoklady pro to, aby se dokázal dostat do povědomí západní společnosti. Tzn. že buddhismus dokáže odpovédět na otázky, které si lidé pokládají nebo dokáže mluvit o věcech, které se západní společnost snaží tabuizovat.

Moderní člověk se v dnešní době izoluje od smrti, nemoci či tělesného postižení. Takové věci si absolutně nepřipouští. Klasické náboženství promlouvá k lidem přes boha, který je odměňuje či trestá, ale s takovým vysvětlením se ne každý člověk dokáže ztotožnit. Důvodem je to, že moderní člověk si rád ponechává osud ve svých rukou. Nechce se spoléhat na někoho, kdo není.

Dosud totiž není znám racionální důkaz o tom, že bůh existuje. Člověk mnohem raději spoléhá sám na sebe, a právě tyto pochyby o existenci boha začaly více prohlubovat krizi klasického náboženství, která se odehrála především v 19. a 20. století, a to především z důvodu rozvoje vědy a potřeby něčeho nového, něčeho, co dokáže zodpovědět otázky, ale racionálně, bez příměsi čehosi transcendentálního.

Lidé nechtěli transcendentální, racionálně neuchopitelné vysvětlení, a proto začali toužit po něčem novém, něčem, co by dokázalo náboženství nahradit a zároveň, aby nové poznání bylo postaveno na rozumu a spravedlnosti.

A právě toto je ta pravá příležitost pro buddhismus, který dokázal dané požadavky a očekávání bez problémů splňovat. Stával se přístupnější i pro vědce a myslitele, protože je jakousi „střední cestou“ mezi vírou a vědou. Podstatou buddhismu je to, že člověka podporuje v jeho

samostatnosti. Pouze člověku ukazuje cestu, ale nenutí jej po ní kráčet. A proto se buddhismus stává přitažlivým myšlenkovým poznáním a moderního člověka západního světa může obohatit.

Jeho Svatost 14. dalajláma²² ve své knize *Úvod do buddhismu* píše, jak by se měl buddhismus pojímat, jde o jakýsi nárys metody, jak se buddhismu věnovat. Uvádí následující:

V první řadě by se mělo náboženství uskutečňovat v mysli. Má-li někdo správný vnitřní postoj, mohou všechny činnosti, tj. činnost těla, řeči i myšlení, nabýt náboženského charakteru.

První základní věc je správný duševní postoj. Za konečné útočiště by měl člověk považovat Tři klenoty – Buddhu, Dharmu²³ a Sanghu²⁴, měl by vzít v úvahu zákony karmy²⁵ a jejích plodů, a měl by pěstovat takové myšlenky, které budou prospívat jiným bytostem.²⁶

Dalším neméně důležitým krokem vedoucím k učení buddhismu může být i to, co jsem již výše zmínila, a to je to, jak Buddha a jeho stoupenci a pokračovatelé přistupují k tématu smrti. Smrt pro ně není pouze obávané téma, kterému se všichni raději vyhýbají a snaží se jej ze svého života vytěsnit.

Buddhismus na tuto záležitost týkající se života a smrti naopak pohlíží bez obav a předsudků a nebojí se o ní hovořit v jakékoliv společnosti.

²² Dalajlama (tibetsky *Talälama* - „Mistr oceán“, rozuměj „oceán moudrosti“), je titul nejvyššího představeného tibetské buddhistické školy Gelugpa. Původně mongolský titul *dalaj* udělil roku 1578 Altan-Chan Sönam Gjamcchovi, a titul byl pak přiznán se zpětnou platností také Sönam Gjamcchovým předchůdcům. Do dnešního dne měl Tibet 14 dalajlamů. Dalajlama, jenž je náboženským i politickým vůdcem všech Tibetanů, bývá považován za vtělený projev bódhisattvy Avalókitéšvary (tibetsky *Čänräzig*). V současnosti je v pořadí 14. dalajlamou Tändzin Gjamcho. (Dalajlama [online] na World Wide Web: <http://www.buddhismus.cz/dalajlama>. cit. 27. 4. 2007)

²³ Buddhova nauka.

²⁴ řád, obec mnichů.

²⁵ indický filosofický pojem, vyjadřující zákonitosti příčiny a následku našem životě podle úsloví „jak zaseješ, tak sklídíš“. Zákon příčinnosti a následnosti. Stopy našich činů se „lepí“ na naši individualitu. Jsme otroky minulosti a pány své budoucnosti. Člověk se učí z následků svých činů. Karmickými zkušenostmi nabývá moudrosti, kterou si nese od jedné inkarnace ke druhé. (dostupné z: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/134220-karma-buddhismus>, cit. 20. 4. 2007)

²⁶ Jeho Svatost 14. dalajlama, *Úvod do buddhismu*. Praha : Radost, 1990. s. 32.

Buddhisté totiž ve smrti nevidí jen konec života. Ale naopak začátek něčeho nového.

❖ *Buddhismus a křesťanství*

Není až tak překvapivé, že buddhismus měl na křesťanství jakýsi vliv, což nám může dokládat i to, že mají oba systémy některé prvky společné, a to především to, že cílem obou je vysvobození člověka, oba učí lásce ke všemu živému, a to bez výjimek, dokonce i tedy lásku k nepříteli, učí mírnosti a milosrdenství aj.

Avšak je také patrné, že je buddhismus mezi světovými náboženstvími tím náboženstvím, jehož sféra vlivu je nejvzdálenější od Západu, a proto se nejvíce odlišuje od učení, které nabízí křesťanství či islám.

Vybrané rozdíly:

Bůh

Buddhismus neučí existenci žádného osobního boha, který stvořil svět a vládne nad ním tak jako je tomu u křesťanství .

Dle buddhismu se vesmír řídí vlastními neměnnými přírodními a morálními zákony. Nejdůležitější je zákon **KARMY**, tj. *zákon odvetné morální kauzality*.²⁷ Tzn. že každý morálně dobrý anebo zlý skutek neúprosně nachází svoji odměnu nebo trest, protože autor tohoto činu se znovu narodí po své smrti jako nová bytost a v tomto novém životě sklízí to, co zasel v životě minulém.

²⁷ *Buddhismus a křesťanství*. 1. vyd. Bratislava : Cad Press, 1996., front. Světové duchovní proudy, s. 116.

Lidská duše

Další základní odlišnost lze sledovat v lidské duši. Křesťanství či třeba islám předpokládají, že duše je nesmrtelná a pokračuje ve své existenci v nebi, či v pekle.

Buddhismus ale popírá, že na světě něco existuje v nezměněné podobě. Buddhismus tedy zastává takovou teorii, že životní proud člověka pokračuje i po smrti, a to v nové bytosti, která má po nové cestě kráčet ve šťastné či nešťastné existenci jako bůh, člověk, zvíře anebo obyvatel pekla, a toto bytí souvisí, je ovlivňováno karmou, tedy podstatou jeho skutků.

Stvoření světa

Buddhismu je naprosto cizí teorie, že svět byl stvořen Bohem z ničeho; že zůstává svět pod nadvládou několik tisíc let, a že nastane Soudný den, kdy dojde k definitivnímu konci světa.

Buddhismus však nic takového nepřipouští. Podle něj žádný konečný cíl není, svět má svůj význam. Je to neustálé a věčně se měnící scéna odplaty za dobré a zlé skutky, tedy karma. Tudíž povinností člověka je, aby se svým dobrým životem plných dobrých skutků zajistil šťastnou budoucnost v dalším životě. Každý člověk by se měl chovat tak, aby byl jeho budoucí osud dobrý, tzn. jeho nynější chování má hluboký význam pro jeho budoucnost.

Celé buddhovo učení spočívá v tom, že vesmír je založen na morálních zásadách.

4. První čeští buddhisté - úvod

Za hlavního zakladatele indologie se považuje profesor Karlovy univerzity Vincenc Lesný.

Další významnou osobností, o kterém lze v souvislosti s českým buddhismem hovořit je například Egon Bondy, vlastním jménem Zbyněk Fišer, z jehož pera vzešlo významné dílo, monografie o Buddhovi.

Dále bych mohla jmenovat neméně důležité osobnosti jako byli Leopold Procházka, Květoslav Minařík či František Drtikol, a v neposlední řadě bych chtěla ještě krátce zmínit Martina Novosada²⁸, což je světské jméno pro českého mnicha, který je zástupcem v obci mnichů, kteří mají evropský původ a žijí na Srí Lance. Nyannasatta Thera (Martin Novosad) byl po dlouhé období jediným buddhistickým mnichem českého původu.

Je také důležité říci, že byl velmi dobrým přítelem Leopolda Procházky, o němž se zmíním posléze.

Kromě Martina Novosada bych ráda věnovala krátkou zmínku ještě jinému českému buddhistovi, který se stal buddhistickým mnichem v 70. letech., a tím je Mirko Frýba²⁹.

²⁸ Narodil se na Moravě roku 1908. Vystudoval učitelský kurz. Učil se cizím jazykům, díky tomu hledal uplatnění i za hranicemi rodné země, v Hamburku, v Berlíně, a právě zde se setkal poprvé se skupinou buddhistů. Na Srí Lanku přišel ve svých třiceti letech, a to roku 1938. V této době měl již značné znalosti o Buddhovi a jeho učení. Ty získal především z literatury, které již tehdy na Západě vycházely. Téhož roku se stal mnichem Nyannasattou Therou. Byl zástupcem Srí Lanky ve World Association a vedoucím Buddhist Esperanto Institut of Ceylon. Podílel se na propagaci buddhismu na Západě. (Trávníček, Z.: *Leopold Procházka. První český buddhista*. Brno: Masarykova univerzita, 2002.)

²⁹ Narodil se před 59 lety v Praze. Ve švýcarském Bernu pracoval jako klinický psycholog. V roce 1967 odcestoval do Indie, kde se věnoval studiu jógy a hinduistické meditaci. Od roku 1975 pokračoval na Srí Lance s výzkumem meditace v buddhistických kláštorech. V devadesátých letech působil na Moravě jako docent psychologie v Brně a v Olomouci. Od roku 1998 působí trvale jako buddhistický mnich na Srí Lance.

(online <http://www.bodhi.olomouc.com/texty/rozhovor.htm> / cit. 24. 4. 2007)

Podle prvních počátků západního buddhismu lze vymezit některé typy prvních zájemců o buddhismus.

První typ je takový, který je ovlivněn theosofií, neoplatonismem, mesmerismem, spiritualismem a swedenborgiánstvím. Tento typ lze označovat jako esoterický. Sem bychom mohli řadit ty, pro které je typická víra ve vyšší, skryté zdroje náboženské pravdy. Poznání je tajné a esoterické. V českých zemích je tento typ buddhismu reprezentován například Františkem Drtikolem.

Druhý typ je racionalistický, což je takové chápání buddhismu v podobě vědy. K tomuto typu buddhismu by bylo možné přiřadit například Leopolda Procházku.

Třetí typ je romantický, který zahrnuje ty, kteří k buddhismu přistupují spíše z estetických pozic.

Toto vymezení však není hlavní pomůckou, je pouze hrubým nárysem myšlenkových pochodů. V každém případě je nutné studovat každý přístup individuálně, protože dochází k prolínání těchto typů. Není možné zařadit každou osobu do jednotlivého typu bez pochybností.

5. Vybraní první čeští buddhisté

Leopold Procházka (1879 – 1944)

František Drtikol (1883 – 1961)

Vincenc Lesný (1882-1953)

❖ Leopold Procházka

*Buddhismus uznává zkušenost
a k n pojící úsudek
jediným pramenem vědění
a zavrhuje víru jakéhokoliv druhu,
což platí ovšem i vůči němu samému.
Vychází od skutečnosti,
nikoliv od předpokladů a domněnek.³⁰*

O Procházkovi lze hovořit jako o prvním českém buddhistovi vůbec.

Stál při zrodu buddhistické tradice v českých zemích. Mezi zájemci o buddhismus je mnoho těch, kteří se zajímají o Buddhovo učení theravádové tradice (tj. učení starších), mezi ně patří i samotný Leopold Procházka. Typickým znakem theravádové tradice je velký důraz na meditační praxi, ať už v každodenním životě doma, na pravidelných společných setkáních, nebo na intenzivních všednodenních meditačních kurzech, které také vychází z knihy Leopolda Procházky, *O buddhistické meditaci*(1930).³¹

³⁰ Procházka, L.: „O vědomém jenu osobnostním“, in: Trávníček, Z. Leopold Procházka. První český buddhista. Brno: Masarykova univerzita, 2002. s. 83.

³¹ Trávníček, Z.: Leopold Procházka. První český buddhista. Brno: Masarykova univerzita, 2002. s. 15.

V této knize Leopold Procházka zdůraznil následující:

„Svoji předmluvu musím započítí prohlášením, že pojednávati pojmově o předmětu této knihy jest z buddhistického stanoviska počínáním nesprávným a odporuje výslovnému poukazu a tendenci Buddhy, podle kterých odmítá Buddha jakoukoliv spekulativní činnost a pouhý logicko-myšlenkový rozklad a žádá nabytí praktické zkušenosti a bezprostředního prožití....Píši-li tudíž rozvláčně a pojmově o předmětu této knihy, nečiním tak jako buddhista, co by bylo jaksi pojmovou nesprávností, nýbrž jako světský člověk, osvětlující, vysvětlující, popisující jistý předmět světským lidem, chtivým zatím pojmové jeho znalosti, při čemž ovšem sleduji cíl ukázati správnou cestu a na základě pojmové znalosti povzbuditi k přechodu k praktickému upotřebení.“³²

Leopold Procházka považoval meditaci za velice důležitou součást Buddhova učení, a právě proto tématu meditace věnoval nemalý prostor v každé ze svých knih.

Meditace je mentální cvičení, které se provádí s trojím odlišným, a přesto propojeným účelem:

1. Má za cíl odpoutat pozornost od běžných úkonů, při nichž se neustále mění smyslové podněty a myšlení člověka je soustředěno na něho samého.
2. Klade si za cíl přesunout pozornost od smyslového světa k jiné, subtilnější sféře, a tím zklidnit rozbouřenou mysl. Vědění založené na smyslech je totiž stejně neuspokojivé jako na smyslech založený život. Smyslové a historické fakta jako takové jsou nejisté, neplodné, malicherné a jsou dveře smyslů zavřeny. Pravdy této posvátné oblasti jsou odeprény průměrnému člověku, jehož vědění a obzor jsou omezeny smysly.

³² Procházka, Leopold. *O buddhistické meditaci*. Bratislava : CAD Press, [asi 1992]. Světové duchovní proudy. s. 13.

3. Míří ke vstupu do nadsmyslové skutečnosti samé, k pouti mezi transcendentními fakty, a toto hledání vede k prázdnotě jako jediné nejvyšší skutečnosti.³³

Leopold Procházka byl československým zástupcem ve Světové jednotě buddhistické a členem Světové buddhistické rady.

Narodil se 23. listopadu roku 1879 v Praze. Byl vzdělaným člověkem, což dokazuje i fakt, že hodně četl i cizojazyčné publikace. Jeho zájem o buddhistickou tradici nebyl rodinnými příslušníky ani řadou přátel příliš pochopen.

Proč se vlastně začal Leopold Procházka zajímat o buddhismus, je velmi těžká otázka, na kterou ztěží hledáme odpověď.

Podle odpovědí lidí z jeho blízkého okolí, na otázku co ho vedlo právě k buddhistickému myšlení, z jejich odpovědí vyplývá, že to bylo dáno pravděpodobně jeho dispozicemi a předpoklady.

...vnitřní vyžrání musí během samsaro dostoupiti určité výše...nežli se dostaví zájem o věci ležící mimo smysly lidské a jejich svět. Tato určitá hodnota individuálního karma jest konečným výsledkem všech konání všech předchozích existencí a jest jako určitá možnost dána individuu jím samým do vínku.³⁴

Již od dětství Procházka pociťoval velkou touhu po vědění, po knihách. Nakonec se dostal k náboženským textům, k Písmu Svatému, Talmudu, Koránu a staroindické filosofii.

Buddhovo učení pro něho znamenalo vrchol, cíl.

Ve svém deníku Procházka píše, že se setkal s buddhistou, který mu poskytl první informace o Buddhově učení. Možná právě toto setkání ho

³³ Keene, Michael. *Světová náboženství*. Vyd. 1. V Praze : Knížní klub, 2003.

³⁴ Procházka, L., *Buddhismus světovým názorem morálkou a náboženstvím*. Praha: František Borový, 1928.

přivedlo k tomu, aby si položil otázky, které se týkají pobytu člověka na tomto světě a samozřejmě i k řešení problémů s nimi spojenými.

Procházka sám uvažoval o cestě na Cejlon, byl to jeho velký sen, avšak překazil mu jej začátek druhé světové války. Přestože Procházka svůj sen neuskutečnil, pomohl svému příteli Martinovi Novosadovi odcestovat na Srí Lanku v roce 1938 a uhradil z větší části náklady na cestu.

Procházka byl zatčen při poslechu zakázané rádiové stanice 15. prosince 1942 a byl vězněn až do roku 1944. Ve vězení ovšem vážně onemocněl, a aby mohl být operován, byl propuštěn a co nejrychleji převezen do nemocnice. Onemocněl nádorem mozku, kterému také bohužel 29. března roku 1944 podlehl.

Procházkův hrob se nachází na vinohradském hřbitově. 16. února 1946 udělil prezident československé republiky dr. ing. Leopoldu Procházce Československý válečný kříž 1939 in memoriam.³⁵

Je s velkým podivem, že Procházka je dodnes nedoceněn.

Jeho dílo je spíše opomíjeno, přestože jsou jeho myšlenky velmi zajímavé a i v současnosti aktuální.

Literární tvorba Leopolda Procházky

Leopold Procházka byl z hlediska své publikační činnosti, velmi plodným autorem. Jeho tvorba je značně rozsáhlá, a to jak do rozsahu, tak i tematicky.

Avšak v dnešní době je poměrně složité dostat se k jeho publikacím. Hlavním důvodem je i fakt, že jeho knihy nebyly po jeho smrti již publikovány, vyjma tedy reprintu knihy O buddhistické meditaci.

³⁵ Trávníček, Z.: Leopold Procházka. První český buddhista. Brno: Masarykova univerzita, 2002. s. 45.

Z jeho monografií lze jmenovat: **Buddha a jeho učení** (1926), **Buddhismus světovým názorem, morálkou a náboženstvím** (1928), **O buddhistické meditaci** (1930), **Buddha a Kristus** (1933), **Besedování s Bohem** (1934), **Síla a působení Buddhova učení na lidské tvory duševně spřízněné** (1934), **Kniha o skutečnosti podle Buddhova probuzenského učení** (1934).

V roce 1928 v Plzni vyšly přednášky Leopolda Procházky. Vydalo je nakladatelství Vendelína Steinhaussera. Najdeme v nich jeho úvahy.

První přednáška, *Přednáška nábožensko-buddhistická v Plzni a Brně 1929*, je zaměřena více na výklad základních principů nauky samotného Buddhy, Procházka se tu dotýká otázky, jaký je vztah mezi vědou, vírou a Buddhovým učením. Nejvíce se v přednášce věnuje lidskému vědomí a analyzuje jej.

Druhá přednáška je nábožensko-buddhistická, která vedle sebe staví náboženství Západu a Východu, druhá část je věnována výkladu Buddhova učení. Konfrontaci podrobuje především křesťanství, ke kterému měl otevřený vztah.

Tyto přednášky poukazují na Procházkovu snahu přiblížit Buddhovo učení české veřejnosti.

❖ František Drtikol

„Nirvána je náš přirozený stav. Musí se žít, nikoli ji dělat! První stupeň pohroužení je ztracení se v nějakém pocitu. Ten stav každý z nás zná a zažili jsme ho bezpočtukrát. První pohroužení je však ještě pociťování, například štěstí, klid, blaženost, kterého si však často nejsme ani vědomi. Až když se z něho vrátíme, víme, že jsme zažili pocity štěstí, klidu atd. Nirvána je však nade všecko pociťování.“³⁶

„Skutečný mystický stav je poznání, které získáme při koncentraci. Vše ostatní jsou jen pouhé ilustrace, náznaky, kde právě jsme.“³⁷

František Drtikol bývá často nazýván patriarchou buddhismu. Narodil se roku 1883 v Příbrami. Byl mystickým malířem a spirituálním filosofem. Byl ovlivněn antroposofií.³⁸

Od raného mládí na něm bylo patrné výrazné malířské nadání, které jej provázelo po celý jeho život. Avšak se zajímal i o filosofické texty, ke kterým se dostal již roku 1895. Četba těchto textů výrazně ovlivnila jeho další život, jejich studium jej natolik ovlivnilo, že započal hledat smysl svého života a života vůbec.

Roku 1898 nastoupil do učení na fotografa a dále studoval fotografickou školu v Mnichově. Po studiích začal se svou vlastní fotografickou tvorbou. Roku 1912 si otevřel ateliér v Praze, který se později stal centrem uměleckého dění v Praze. Zde také fotografoval velikány tehdejší doby, ať šlo o politiky, umělce či filosofy, například fotografoval E. Beneše, T. G. Masaryka, A. Muchu, J. Demla, J. Machara, E. Destinovou, A. Jirásku, A. Sovu a mnohé další.

³⁶ Funk, Karel. *Mystik a učitel František Drtikol*. Praha : Gemma 89, 1993. s.172.

³⁷ Tamtéž s.172.

³⁸ učení o moudrosti člověka, schopného spojení s vyššími světy.

Mimoto se František Drtikol věnoval také uměleckému fotografování, které mu přineslo světový ohlas. Drtikol byl také průkopníkem fotografie ženského aktu. Své fotografie vystavoval po celém světě.

Avšak nebyl jen fotograf a malíř, ale jak jsem se zmínila věnoval se filosofickým textům a i sám začal filosoficky uvažovat, což dokládají i záznamy z období let 1912-1935 ze kterých pocházejí jeho první reflexivní a filosofické úvahy.

Například:

My jsme síly boží, boží vlastnosti, po smrti jdeme do té sféry a úrovně, které jsme si vytvořili a v kterých vědomě již teď žijeme a prožíváme je.

Klid je nejvyšší stav.

Dokud se stydím, nejsem čistý.

Každý tvor, každá bytost, každá věc si říká Já. Je tedy v celém vesmíru jen Já.³⁹

Kromě filosofických úvah si František Drtikol zaznamenával i své niterné zážitky a také sny:

Například:

Najednou jsem stál bosýma nohama na kamení, které bylo čím déle jsem na něm stál, ostřejší, až jsem měl pocit, jako bych stál na hřebících, které se mi zabodávaly do chodidel. Pak jsem byl náhle uchopen a položen na kříž. Così mi roztáhlo ruce a pevně drželo. I nohy. Cítil jsem, jak mi přikládají hřebíky k nohám. Přitom jsem měl nohy až ke kolenům a ruce až k loktům v jednom ohni. Ony části rukou a nohou jsem přitom viděl jakoby byly žhavé a svítily.⁴⁰

Sen: prodíral jsem se pralesem a najednou jsem stál na kopci vysokém, příkrém. Proti mně na kopci stál (jako) můj tatínek, černě oděn. Pod ním byly dva kopce, jeden nižší zrovna pod ním, a vyšší blízko něj. Chtěl jsem

³⁹ Funk, Karel. *Mystik a učitel František Drtikol*. Praha : Gemma 89, 1993. s.106.

⁴⁰ Tamtéž, s.205

se k němu dostat. Propast nás dělila a tu jsem použil liany (vše bylo v pralese nádherné) a ohromným skokem jsem přelétl nižší kopec a tak dostal jsem se vedle něj na vyšší kopec. A tu on řekl: „Přes devět desetin jsi již urazil.“ Pak jsem sešel do údolí – všedního života.⁴¹

Období mezi léty 1912 až 1935 je také zajímavé tím, že František Drtikol vstoupil do Theosofické společnosti⁴², kde měl větší příležitost dostat se k textům východních filosofii.

Kolem roku 1924 zaznamenal první významné výsledky při praxi buddhismu a jóg.

Na konci roku 1928 dosáhl Drtikol Poznání. Jeho žák František Hein se Františka Drtikola na to ptá: *„Můžeš mně říci, kdy jsi toho dosáhl plynule? A František Drtikol odpovídá: „Myslím, že to bylo někdy v devětatřicátém roce a stalo se mně to na Václavském náměstí. A už to neodešlo.“⁴³*

V roce 1935 musel Drtikol z finančních důvodů svůj ateliér opustit a prodat. Bylo donucen se přestěhovat do své vily na Spořičově, která začala plnit funkci indických či tibetských ašramů,⁴⁴ věnoval se zde meditaci, překladům a také učení svých žáků.

⁴¹ Funk, Karel. *Mystik a učitel František Drtikol*. Praha : Gemma 89, 1993. s.206.

⁴² Cílem theosofické společnosti bylo utvořit jádro obecného sbratření lidstva bez rozdílu národností a vyznání. Toho chtěla dosáhnout srovnávacím studiem náboženských a filosofických soustav staré i nové doby. V prvním období svého působení stavěla na buddhistických základech, a to především na základech mahajánového buddhismu.

Česká theosofická společnost. Po převratu byl změněn název na „Theosofická společnost v Československu“. Roku 1925 bylo ústředí přeneseno do Mor. Ostravy, ale později se Praha stala zase sídlem ústředí. Roku 1939 byl spolek rozpuštěn, avšak nyní po válce se znovu organizuje v ústředí i ve svých odbočkách, jichž měl několik, například v Mor.Ostravě, v Brně, Olomouci, Pardubicích, Čáslavi a jinde. (Lesný, V. *Buddhismus*. Praha: Votobia 1996. s. 413.)

⁴³ Funk, K.: *Mystik a učitel František Drtikol*, Praha: Gemma 89, 1993, s.60.

⁴⁴ **Ašram** – středisko, útulek, klášter, duchovní výcvik, zejména rozjímaní, většinou pod vedením zkušených gurů. Staletou tradici mají některé ašramy v Indii a Tibetu. Indické ašramy navštívili i někteří čeští jogíni či jogisté, například Milada Bartoňová nebo Zdena Bronislavská. V současnosti je v Indii řada ašramů, zřizovaných v reakci na zvýšený zájem Západu o východní filosofie. I v Čechách funguje po řadu desetiletí několik ašramů s volnějšímí vazbami, které vyhovují dnešním časovým možnostem. (Funk, K.: *Mystik a učitel František Drtikol*. Praha: Gemma 89, 1993. s.253.)

Po 1. světové válce přeložil základní díla východních filosofí (Střední nauka Nágardžmy, Dharma teorie, Tibetská kniha mrtvých). Poslední z jmenovaných knih mu však z finančních důvodů nemohla vyjít. A proto později Alois Trčka Drtikolův překlad s minimálními úpravami vydal jako svou vlastní překladatelskou práci.

Drtikol přeložil mnoho textů, včetně textů mahájánového buddhismu, které byly prvními překlady tohoto buddhismu u nás.

Všechny jeho překlady se mohly šířit především samizdatem.

František Drtikol usiloval o čisté duchovní poznání, vyúsťující v trvalé vědomí o realizaci stavu nirvána⁴⁵, kterého lze dosáhnout, jak učí i jeho oblíbený mahájánový buddhismus, či advaita⁴⁶ již v pozemském životě a který si lze podržet nepřetržitě při jakékoliv činnosti.

„Nedělej rozdíl mezi nirvánou po smrti a za života. Procitl jsi ze sna, dosáhl jsi dokonalého klidu...”⁴⁷

Buddhovo učení bylo u nás poměrně neznámé i v duchovních kruzích, a proto nebylo bez významu, že ti, kterým mělo na jejich vývojovém stupni co říci, měli možnost se s ním setkat i prostřednictvím praktika

⁴⁵ **Nirvána** – vyvanutí, vyhasnutí, ustání všech bytostných tendencí, sil a přání, které byly překážkou mezi námi a nejvyšší Pravdou. Buddha označuje tento stav takto: „Mnichové, je nezrozené, nevzniklého, nevytvořené, kdyby, mnichové, nebylo toho nezrozeného, nevzniklého, nestvořeného, nevytvořeného, nebylo by úniku ze zrozeného, vzniklého, stvořeného, vytvořeného“. Mysl po svém vyprázdnění a vyhasnutí nalezne cosi nevyjádřitelného, nevymežitelného, co v jejím pozadí vždy zbude jako její Prazáklad. Není to nevědomí, naopak předpokladem je nejvyšší bdělost. Ta přinese prozření do nejvnitřnější podstaty. Vklouznutí do stavu nirvány umožňuje splynutí s veškerenstvím, kde pocíťování prokladů se jeví bezpředmětným, irelevantním. Nirvánu nelze pochopit ani uskutečnit myslí ani city. (Funk, K.: *Mystik a učitel František Drtikol*. Praha: . Gemma 89, 1993. s. 270.)

⁴⁶ **Advaita** –nedvojnost. Zkráceno z Advaita védanta. Filosofické učení indického reformátora Šankary z 8.století po Kr. Představuje maximální spirituální monismus překlenutím dvojnosti, rozdělenosti. Vychází z poznání jednoty subjektu a objektu, které vede k realizaci čistého vědomí, kontemplativnímu osvobození, ustání neinkarnačního cyklu. Člověk se dle advaity nemá ztotožňovat s tělem a psychikou. To mu umožňuje vnitřní nezávislost. Takto poznávajícímu mizí svět protikladů, rozdělenosti. Ankara vychází ve svém učení ze základních tendencí a zaměření uapnišadového myšlení. (Funk, K.: *Mystik a učitel František Drtikol*, Praha: Gemma 89, 1993, s. 252)

⁴⁷ Funk, K.: *Mystik a učitel František Drtikol*. Praha: Gemma 89 1993. s. 145.

Františka Drtikola. Avšak sotva se buddhismus dostal do popředí, po 2. světové válce byl zase totalitou odsunut do soukromých bytů, týkalo se především let 1945 až 1989.

František Drtikol měl mnoho žáků a stoupenců, kteří po jeho smrti v jeho praxi pokračovali. Mezi jeho nejvýznamnější žáky patřili například František Hein⁴⁸, Evžen Štekl⁴⁹, Rostislav Obšnajdr aj.

Například František Hein píše o svém prvním setkání s F. Drtikolem následovně: „*Když s odstupem času ve mně vynořují vzpomínky na Fránu, jímá mě vždy úcta a láska k němu. Setkal jsem se s ním poprvé 30. srpna 1942, v době, kdy se izoloval od společnosti....Když jsem jej poprvé spatřil, tiše seděl s bdělým úsměvem, pokuřoval a mlčel a hned napoprvé mi dal pusu....*“⁵⁰

⁴⁸ František Hein (*1914 +1984) - dnes zcela zapomenutý mudrc, znalec duchovních učení, básník, spisovatel, jógin, buddhista, ale také žák Františka Drtikola, během svého velice činného života vedle dosažení cíle duchovní cesty složil stovky básní a napsal dvě desítky knih s duchovní tematikou. Sebral a složil poznámky Františka Drtikola a vzpomínky jeho žáků knihy nazvané "František Drtikol - Osobnost a dílo", jež nejprve kolovala v samizdatech a o 20 let později pak postupně v několika obměnách a pod jiným názvem vyšla i tiskem. Vedle osobního předání od Evžena Štekla byla jeho spisovatelská práce jediným zdrojem autentických informací o životě, díle a učení Mistra Františka Drtikola. (Dostupné z: http://silamoudrosti.unas.cz/cs/fh_cs.php, cit. 1. 5. 2007)

⁴⁹ Evžen Štekl byl hudebním skladatelem, muzikantem, malířem a fotografem. Po vzoru F. Drtikola fotografoval a až do pozdního věku maloval. Náměty jeho obrazů byla především duchovní tematika. R. 1977 napsal Evžen Štekl první verzi vzpomínek na Drtikola pod názvem *Vzpomínky na Velikého Arhata*, které jsou během dalších let ve čtrnácti vydáních šířeny samizdatově. V průběhu 80. a začátkem 90. let se kolem Štekla ustaluje skupinka jeho přátel, kteří se k němu pravidelně docházejí radit o své duchovní Cestě - byli to Stanislav Doležal, Boženka Jančarová, Aleš Adámek, Vláďa Petřina a Ivoš Chocholatý. Navštěvovali ho v této době i další jako Zdeněk Jaroš, Vladimír Birgus, Jiří Mazánek či Jan Žlábek. Stanislav Doležal mu pak také pomáhá s prvním vydáním knihy nazvané *SÍLA MOUDROSTI*, která vznikla rozšířením posledního samizdatového vydání (14.) jeho vzpomínek na Drtikola a jeho Učení. Vyšla r. 1992 v nakladatelství Dharmagaia. Svůj duchovní odkaz - Buddhistické Učení Fráni Drtikola předává Evžen Štekl v posledních letech života svým sedmi žákům a svou pozůstalost svěřuje Pavlu Šolcovi. (dostupné z: http://silamoudrosti.unas.cz/cs/evzen_cv_cs.php, cit. 1. 5. 2007)

⁵⁰ Funk, K.: *Mystik a učitel František Drtikol*. Praha: Gemma 89 1993. s. 217.

Roku 1961 František Drtikol umírá a František Hein o tom ve své vzpomínce píše:

„Poslední čas, kdy vleklá choroba těla upoutala toto na lůžko, snášel do posledních okamžiků tělesné utrpení tiše pln sebeovládání a skromnosti. Do posledních dnů měl jasný, čistý zrak, krásné modré oči jako pomněnky.... Tak jako jeho zevní život zanechal hlubokou světelnou brázdou pro milovníky umění, podobně i jeho vnitřní život byl pln hlubokého, pravého filosofického Uskutečnění, porozumění a soucítění. Byl život tento dobojován, neboť mlčky byl zářícím učením, učitelem i uskutečněním. Oč snažili se a vždy znovu snaží ve všech časech mnozí ušlechtilé synové a dcery všech národů a ras, to bylo Fráňovi Drtikolovi dopřáno. Odešel, vědomě přemístiv vědomí odpoutav se od smrtelné schránky. Přetnul okovy – vnořil se v Nenávratno, neboť již ve zjevu viditelném byl tichým Myslitelem, v přirozeném stavu spočívajícím.“⁵¹

František Drtikol bohužel nezanechal žádné své psané dílo. Všechny jeho myšlenky a úvahy jsou známy pouze z jeho deníků, dopisů, které psal svým přátelům a z útržků papírů, kam si dělal své poznámky.

Z jeho mnoha dopisů jsem vybrala úryvek dopisu již výše zmiňovanému Leopoldu Procházce, kde píše:

Jakmile začne debata, tu musíte být připraven na různé námitky druhých, různých povah, více méně prudké výměny názorů. Tu pak nestačí jen vědění, nýbrž naprosté vědomí, jistota nejšťastnějšího prožitku nejen svého, ale všech Buddha, Kristů, Kršnů, Platónů..., nesmí se oddělovat vnější svět projevený od neprojeveného: protože je nirvána, ryzí Božství, je projevený svět – protože projevený svět je (též) nirvána. Projevený svět je svědkem, že je Božství. A tu člověk přijde k té zdánlivé absurdnosti, že nemá kam jít. Do nirvány? Nač to? Do projeveného světa? Co tedy? A tu se stane zázrak. Všechno se zastaví, není prostoru

⁵¹ Funk, K.: *Mystik a učitel František Drtikol*. Praha: Gemma 89, 1993. s. 225.

ani času, není touhy. Jste všude tam, kde stojíte. Vše Vám splyne v naprosto jedinečnou Krásu: nirvána i projevený svět a vidíte, že jsou jen změny projeveného vědomí, naše pojmy, které se v tomto střetnutí rozplynou v dým...

Ano, já věru nemám kam bych šel, kde bych hlavu složil...Nu, jak Vám říkám, že jsem také prožil umírání, zahrabávání do země, růst trávy na mém hrobě, chůzi lidí po mém hrobě (i vím kde), hnití, rozpad až na kostru a prožití Toho Věčného ve mně. Prožil jsem to tak důkladně, že jsem mrtvolně smrděl tak, že to bylo až nápadné – a to mi bylo dáno jen a jen Tichem – nemyšlením.⁵²

V následujících pár odstavcích bych ráda uvedla pro příklad uvažování Františka Drtíkova pár jeho poznámek a úvah:

„Viděl jsem, že není začátku, že není konce, není minulosti ani budoucnosti, že je jen věčné TED“⁵³

Čím méně člověk myslí na starosti, překážky, nesnáze, čím méně se jimi obírá, tím dříve se všechno urovná.

Nakonec musí být jeden Pán a jeden sluha. Pán je božské Já, sluha je toto tělo, tento vehíkl, opatřený šesti smysly.

Boha nelze poznat. Boha se musí žít.⁵⁴

Aby jeden druhého viděl, jest dobro a zlo.

Boj se sebe sama.

Poznávám-li, že jsem zhřešil, týmž okamžikem jsem zproštěn viny; neuznám-li to a trvám na tom, že jsem činil dobře, je to hřích.⁵⁵

⁵² Funk, K.: *Mystik a učitel František Drtík*, Praha: Gemma 89, 1993. s. 186.

⁵³ *Tamtéž*, s. 76

⁵⁴ *Tamtéž*, s. 62

Drtikol říkal, že buddhismus vyrostl v naprosto jiném prostředí, proto jej není možné dosadit do naší, tedy do české kultury, ale je možné převzít některé myšlenky buddhistické filosofie a zasadit je do naší kultury i do způsobu našeho myšlení.

Drtikol měl zcela jasný názor na evropské myšlení. Říkal, že evropské uvažování je značně černobílé, které se uskutečňuje v jedné rovině, a to tak, že důsledně vylučuje protivy. Podle Drtikola pro evropské myšlení platí dnes jako nikdy předtím příměr Platónovy jeskyně, stíny, které jsou považovány za skutečnost.

František Drtikol dal najevo možnost spojení nebe a země. Jde jen o plné prožití poznání, že jedno existuje ve druhém.⁵⁶

Tuto kapitolu bych ráda uzavřela přímo slovy Františka Drtikola, jsou vybrány z jeho poslední vůle.

„Jinak hleďte co nejdříve na moji formu zapomenout, ale nezapomeňte, co jsem Vás všechny učil. Slova, která jsem mluvil, ať ve Vás obživnou. Jinak mě nikde nehledejte – jsem všude – také tedy ve Vás - v Učení.“⁵⁷

Dostupná literatura o Františkovi Drtikolovi

Roku 1972-1973 Anna Fárová vydala katalog – Fotograf František Drtikol. Tento katalog byl vydán na základě výstavy Drtikolova fotografického odkazu, která byla uspořádána 12 let po jeho smrti Uměleckoprůmyslovým muzeem. I přesto, že na dílo Františka Drtikola bylo zapomínáno, roku 1986 byl znovu prezentován jako umělec světového formátu.

Roku 1992 vydal Evžen Štěkl knihu Díla moudrosti, tato kniha představuje systém buddhistické jógy a je koncipována jako učení, které

⁵⁵ Tamtéž, s. 65

⁵⁶ Tamtéž, s. 60

⁵⁷ Tamtéž, s. 62

Drtikol předával svým žákům. Druhé vydání vyšlo roku 1994 s dotiskem roku 1999.

Roku 1993 vyšla publikace Karla Funka, která nese název *Mystik a učitel František Drtikol*, tato kniha je nekompletním opisem samizdatu Františka Heina František Drtikol – Osobnost a dílo.

Roku 1998 uspořádal Stanislav Doležal v Galerii Rudolfinum v Praze všech obrazů F. Drtikola.

Roku 2004 vydal S. Doležal knihu s názvem *František Drtikol – Duchovní cesta*.

Další neméně významnou osobností, kterou jsem zařadila do výčtu prvních českých buddhistů je Vincenc Lesný. Zařadila jsem jej do svého výčtu, i přestože není klasickým českým buddhistou jako předchozí dva výše jmenovaní, avšak i on si své místo plným právem zaslouhuje. Vincenc Lesný se na šíření buddhismu v českých zemích významným podílel.

Nebyl praktikujícím buddhistou, avšak byl důležitou osobností, jež se buddhismem zabývala a svým dílem přispěla k šíření buddhismu v českých zemích.

❖ LESNÝ Vincenc

Vincenc Lesný byl významným zakladatelem české moderní indologie. Narodil se 3. dubna roku 1882 v Kolárovicích a zemřel 9. dubna roku 1953 v Praze.

Na Filosofické fakultě na Karlově univerzitě studoval klasickou filologii, sanskrt a staroindickou kulturu. Toto vzdělání si ještě doplnil na univerzitě v Bonnu a také v Oxfordu, a to v letech 1910 a 1911. Byl neuvěřitelně jazykově nadaný. Ovládal mj. na velmi dobré úrovni tři orientální jazyky, především sanskrt, vestu (jazyk, kterým psal

Zarathustra), starou perštinu, a také tři moderní indické jazyky, hindí, bengálí a mahratí (tímto jazykem se mluví na západním pobřeží Indie). Mimoto dokonale ovládal angličtinu a němčinu.

V první řadě působil Vincenc Lesný jako středoškolský profesor, ale roku 1917 se stal docentem na Karlově univerzitě.

Roku 1924 se stal prvním mimořádným profesorem indologie na Karlově univerzitě a roku 1930 byl jmenován řádným profesorem.

V letech 1937-39 byl děkanem Filozofické fakulty Karlovy univerzity. Zde přednášel až do své smrti, tedy do roku 1953, a jeho zásluhou zde byla zahájena vedle výuky sanskrtu i výuka moderních indických jazyků, nejdříve bengálštiny.

Zprvu se zaměřil na sanskrt a staroindickou kulturu, habilitoval se spisem *Vývojový stupeň nářečí prákrtských v dramatech Bhášových a určení Bhášovy doby*. Věnoval hluboký zájem buddhismu, kterým byl velice okouzlen, a na módní západní neobuddhistické trendy reagoval roku 1921 obšírnou objektivní monografií o buddhismu, která nese příhodný název, **Buddhismus**. Jde o velmi obsáhlou knihu o buddhismu, jeho historii, šíření po asijských zemích a různých jeho směrech.

Zároveň však byl v Čechách první, kdo si všímal soudobé Indie, jejích jazyků, kultury a literatury, jak o tom svědčí jeho překlad hindské novely z roku 1911, dále výbor z díla Rabindranátha Thákura⁵⁸, který byl roku 1914 v Evropě prvním převodem Thákurovy tvorby přímo z bengálského originálu, ale i jeho studie o maráthské pádové syntaxi již z roku 1910. Postupně se těžiště jeho zájmu přesunulo na Indii. O čemž vypovídá i to, že mu vedle své vědecké činnosti vyšly knihy právě o zmiňované Indii, a to: **Dnešní Indie**, **Duch Indie** a **Indové**, což činil také proto, aby Indii přiblížil československé veřejnosti, a také proto, aby došlo ke sblížení a

⁵⁸ Velký indický básník.

vzájemnému pochopení obou národů. Zejména v této popularizační činnosti byl Vincenc Lesný prvořadým průkopníkem.

Jeho další činnost významně ovlivnilo osobní přátelství s Rabindranáthem Thákurem, s nímž se poprvé setkal 1921 při Thákurově návštěvě Prahy. Na Thákurovo pozvání přednášel opakovaně na univerzitě v Šántiniketanu. Udržoval živé styky i s dalšími významnými osobnostmi indického politického a kulturního života. Osobně se přátelil s prvním ministerským předsedou Indie, Džaváharlálem Néhrú, i s jeho dcerou Indírou, která byla také členkou indické vlády a posléze se stala předsedkyní vlády.

Byl zakladatelem Školy orientálních jazyků, zakladatelem a prvním předsedou Indického sdružení (1934) a indické sekce Společnosti pro kulturu a hospodářské styky s Orientem, spoluzakládal časopis *Nový Orient* (1945), v poválečných letech uvedl indologii na olomouckou univerzitu, kde byl děkanem, a v letech 1945-53 byl ředitelem Orientálního ústavu v Praze. 1952 se stal jedním z prvních akademiků ČSAV.

V roce 1990 Orientální ústav v Praze vydal sborník o profesoru V. Lesném, ve kterém byl doslova nazván „nejlaskavějším učitelem“.

Vincenc Lesný o Buddhovi:

„Buddha nebyl spasitelem, nýbrž jen učitelem. Buddha však nebyl ani reformátorem v pravém slova smyslu; sám vyznává, že jde jen stezkou vyšlapanou učiteli věků minulých.

Od myslitelů starých upanišad se liší tím, že mudrcové tito hloubali hlavně o absolutním jsoucnu, o totožnosti duše jedincovy s duší všehomíra, o záhadách života a smrti, o tom, co je svět a čím mocí vznikl,

*ale Buddha se obírá jeden člověkem a jeho vysvobozením z tohoto světa, necháváje metafyzické otázky stranou.*⁵⁹

Vincenc Lesný o buddhismu:

„Většinu hodnot buddhismu mu dala do vínku již stará doba, neboť buddhismus je pokračováním onoho starého učení o nesmrtnosti lidské podstaty, s nímž se setkáváme v upanišadách⁶⁰ a také ve filosofii sánkhjové. Pro náboženského historika je velmi zajímavé stopovat vývoj, kterým se buddhismus bral. Buddhismus není totiž důsledně propracovaným systémem, logicky pevně skloubeným a ani v poměrně starých textech, sdružených v pálišjý kánon, není jednotným celkem. K původní staré budově, která již sama o sobě byla kompromisem, byly přistavovány nové části a jiné části byly měněny a tak některé trhliny jsou zcela zřetelné. A přec jak je vidět ze stále živého zájmu o buddhismu i v naší době, má toto učení ještě dnes lidstvu co říci.“⁶¹

⁵⁹ Lesný, V.: *Buddhismus*. Olomouc: Votobia, 1996. s. 67.

⁶⁰ **Upanišady** jsou staroindická literární díla nábožensko-filozofického charakteru, spadající do hinduistického spirituálního a kulturního okruhu. Buddhismus sdílí s upanišadami učení o karmě a o souvztažnosti mezi bytím a nebytím. Vlivy upanišad lze sledovat i v učení Gándhího, v evropské filosofii zejm. u Schopenhauera a Deussena. (dostupné z: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/463668-upanisady>)

⁶¹ Lesný, V.: *Buddhismus*. Olomouc: Votobia, 1996. s. 6.

6. *Český buddhismus po roce 1989*

Rok 1989 představuje jakýsi zlom, a to nejen pro buddhismus, ale pro všechna nová náboženská hnutí.

Před rokem 1989 měl buddhismus podobu značně odlišnou, než tomu je v dnešní době. Do českých zemí se začal šířit tzv. buddhismus západní, což je buddhismus již plně přizpůsobený podmínkám všech západních zemí, tudíž i České republice. Největší zásluhu na budování tohoto přizpůsobeného buddhismu má již výše několikrát zmíněný lama Ole Nydahl, jehož zásluhou je otevření mnohých center.

Mezi léty 1948 až 1989 u nás měl buddhismus stále prvorepublikovou podobu. Rozvíjeli jej především žáci a následovníci Františka Drtikola. V souvislosti s tímto buddhismem lze hovořit o manželích Tomášových, Evženu Štěklovi či Františku Heinovi aj.

Dalším významným krokem budování buddhismu v českých zemích je i to, že roku 1990 byla obnovena činnost Buddhisticke společnosti, která dodnes působí v Praze. Tato společnost disponuje poměrně rozsáhlou knihovnou, a je centrem, kde se scházejí čeští buddhisté.

7. *Tibetský buddhismus*

Tibetský buddhismus, bývá označován také tantrickým buddhismem, je buddhismem, který se na první pohled velmi liší od buddhismu theravádového. Chrámy tohoto směru jsou typické sytými barvami, a to především zelenou, modrou, červenou a okrovou, mísí se tu vůně kadidla a olejových lampiček a setkáme se tu také s obrazy božstev. Z těchto chrámů dýchá magická, až tajuplná atmosféra. Možná i právě pro tuto atmosféru je tibetský buddhismus na Západě tolik populární.

Od roku 1959 začali lamové⁶², včetně Jeho Svátosti 14. dalajlámy navštěvovat západní země, kde začali lamové pracovat na zřízení buddhistických středisek. První z nich bylo středisko Samjä Ling, které najdeme ve Skotsku, již od roku 1947. Toto středisko bylo založeno dvěma lamy školy Karma Kagjü.

A dál následovala další centra, v dnešní době jsou na Západě čtyři hlavní dobře zavedené školy: **Škola Ňingma, Škola Sakja, Škola Kagjü a Škola Gelug.**⁶³

⁶² **Lama** je učitel, guru, tibetský duchovní vůdce.

⁶³ Snelling, J.: *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000. s. 167.

8. *Tibetský buddhismus v Čechách*

Do Československa se tibetský buddhismus dostal jednak díky návštěvě Jeho Svatosti 14. dalajlámy⁶⁴, která se uskutečnila v únoru roku 1990 (Jeho Svatost 14. dalajláma přijal osobní pozvání Václava Havla z ledna roku 1990), a jednak díky výstavě „Umění Tibetu“.

První návštěva proběhla v září roku 1990, při této návštěvě Jeho Svatost 14. dalajláma vystoupil na konferenci Fórum 2000. Dále dalajláma navštívil naši zemi v červenci roku 2002, v říjnu roku 2003 a naposledy roku 2004.

Jeho Svatost 14. dalajláma udržuje s Václavem Havlem velmi přátelské vztahy, a právě proto je vždy významnou součástí jeho návštěvy České republiky i soukromé setkání s Václavem Havlem.

Avšak zmínky o tibetském buddhismu najdeme už i dříve, a to jednak u akademiků, ale také u třeba fotografa a malíře Františka Drtikola, u kterého najdeme i zmínky o buddhismu tibetském, důkazem je i to, že jako první přeložil z němčiny do češtiny Tibetskou knihu mrtvých. Pro Drtikola však tibetský buddhismus představoval jednu z více možných cest k duchovnímu poznání a vyjadřoval se o něm jen v náznacích.

⁶⁴ Současný dalajláma, Džampal Ngawang Lozang Ješe Tändzin Gjamccho, se narodil 6. července 1935. V roce 1939 byl přivezen do Lhasy, kde byl o rok později prohlášen hlavou tibetských buddhistů. Dalajláma získal hodnost lharampa geše ve věku čtyřnadvaceti let. 17. března 1959, dalajláma opustil Lhasu. Bylo mu poskytnuto útočiště v Indii, kde až dodnes zůstává v exilu v malém městečku Dharamshala na severu země. V roce 1959 zahájil kampaň za mírový návrat tibetské nezávislosti, činnost, za kterou byl vyznamenán v roce 1989 Nobelovou cenou za mír. Dalajláma je mezinárodně uznávanou kapacitou ve věcech lidských práv a buddhistické filosofie. Je autorem zhruba čtyřiceti knih, některé vyšly i u nás: *Cesta ke svobodě*, *Radost ze života a umírání v pokoji* a další. (aktualizováno 15. 12. 1995). Dostupné z: <http://www.tibinfo.cz/clanek.php?id=274>. autor: Jan Komrská.)

Výrazněji se k tibetskému buddhismu hlásila další generace mystiků, jako byli Eduard Tomáš⁶⁵ či Květoslav Minařík⁶⁶, kteří jej ovšem podali svým vlastním pojetím.

Zatímco v předválečném období je možné sledovat v tibetském buddhismu v českém prostředí a západní Evropou mnoho paralel. Po nástupu komunismu se situace značně odlišuje. Čeští čtenáři se o něm dozvídají také poprvé v kontextu politických událostí a na jeho interpretaci se do značné míry podepsal protináboženský postoj komunismu.⁶⁷

Další důkazy zájmu o Tibet jsou cestopisy, například kniha **Země nastaveného času**, jejímiž autory jsou režisér Vladimír Sís a kameraman Josef Vaniš, kteří podnikli cestu do Tibetu v letech 1953-1955. Na základě této cesty vznikla nejen kniha, ale také celovečerní film a řada fotografií. Cestopis byl plný příhod, zajímavých překvapení, ale také překážek.

V roce 1957 do Tibetu zavítal další Čech, tibetolog a mongolista Pavel Poucha, který svou cestu popsal v knize **Do nitra Asie**. V doslovu své knihy podal také základní informace o kultuře Tibetu a nezapomněl i na tibetském náboženství.

⁶⁵ **Dr. Eduard Tomáš** (1908-2002) mystik a učitel jógy v Čechách. (Dostupné z: <http://www.jedinak.cz/stranky/txttomas.html> / 9.4.2007)

⁶⁶ **Květoslav Minařík** (1908–1974). Český mystik, který v mládí do nejhlubších podrobností poznal a sám na sobě uskutečnil nejvyšší duchovní a mystické ideály Východu, aniž přitom ztratil kontakt s občanským životem. Svě zkušenosti potom formuloval jako originální, z knih nevyčtenou duchovní nauku, jež vychází z psychologie a způsobu myšlení současného Evropana. Vede jej životem a zdokonaluje jeho bytost jako celek; nezabývá se jen fyzickou, mravní nebo mentální složkou, ale harmonicky je rozvíjí všechny najednou. Z velkých světových duchovních směrů má jeho nauka nejbližší k mahájánskému buddhismu. (dostupné z: <http://www.canopus.cz/index.htm/> 24. 4. 2007)

⁶⁷ Západ a Tibet [online] (aktualizováno 12. 2. 2006). Dostupné z: <http://www.tibinfo.cz/clanek.php?id=490> autor: Jana Rozehnalová

Důležitá je také zmínka o přispěvcích českého tibetologa Josefa Kolmaše (1933), který podal obraz tibetského buddhismu českému prostředí již v padesátých a šedesátých letech, tímto se zasloužil o rozšíření povědomí o Tibetu. Co se týká jeho zmínek o tibetském buddhismu před rokem 1989 lze u něho ještě postřehnout jistý rys, a to jeho dovednost vypořádat se s jakýmkoliv protináboženským postojem dané doby.

Po roce 1989 došlo k výraznému obratu a tibetský buddhismus se objevuje v mnoha různých kontextech, z nichž některé jsou nové – například literatura o zdraví, výživě a životním stylu či medicíně.

V České republice jsou v současné době již zastoupeny všechny významné směry buddhismu, ať theravádový či tibetský.

Theravádový buddhismus je pěstován například ve společnostech Přátelé Dhammy či Bodhi.

Středisko Bodhi Praha se věnuje meditaci podle zásad théravádového buddhismu a je spjato s již výše zmiňovaným Mirko Frýbou. Zdůrazňuje metodicky zpracovanou školu abhidhamma⁶⁸ a chápe ji jako cestu osobnostní integrace, resp. jako metodu psychohygieny a psychoterapie, aniž by vylučoval náboženský aspekt.

V posledních letech je tato skupina, a jejím prostřednictvím i jiní čeští zájemci o buddhismus, v kontaktu s Ashinem Ottamou⁶⁹, barmským mnichem českého původu. Obdobná skupina působí také v Pardubicích.

⁶⁸ Pojmem **Abhidhamma** (páli neboli *Abhidharma* v sanskrtu) se označují buddhistické kanonické texty, které se pokouší vytvořit systematickou abstraktní klasifikaci a popis veškerých existujících jevů. Spisy *Abhidhammy* obsahují reorganizaci a zobecnění Buddhova učení, které je jinak podáno běžným jazykem a narativní formou v sůtrách (rozpravách). (Abhidhamma: dostupné z: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/3878-abhidhamma>, aktualizace 16. 3. 2007)

⁶⁹ švýcarský občan českého původu se stal buddhistickým mnichem v Rangúnu v roce 1992. S praxí Dharmy ale začal již v sedmdesátých letech. Tehdy ho buddhismus inspiroval natolik, že se stáhl do švýcarských hor a začal praktikovat intenzivní meditaci - bez učitele, s minimální znalostí cesty, zato s velmi jasnou vizí cíle. Meditace v horách

S tibetským buddhismem Diamantové cesty neboli vadžrajánou je možno se setkat např. v centrech Karma Dubgji Ling Praha nebo Karma Kagjü, která jsou inspirována a vedena lamou OLE NYDAHLEM⁷⁰.

A právě v souvislosti s lamou Ole Nydahlem bych věnovala ve své práci prostor jedné ze škol tibetského buddhismu, která v České republice působí a má mnoho stoupenců. A tou je linie Karma Kagjü.

❖ Karma Kagjü

tj. linie tibetského buddhismu

Pokud začneme věnovat více pozornosti tibetskému buddhismu, můžeme narazit na to, že není až tak jednoduché se zorientovat v jeho pestrosti a mnohosti, které spočívají především v jeho jednotlivých

byla pro něj asi ta nejobtížnější doba života, také ale období, ze kterého duchovně nejvíc načerpal a které mu nejvíc přineslo. Později praktikoval pod vedením učitelů různých tradic. V roce 1996 se vrátil do Evropy, kde s doporučením svých učitelů začal učit. (Dostupné z: <http://www.buddhismus.cz/ucitele.html/> cit. 26. 4. 2007)

⁷⁰ Tento původem dánský lama je též duchovním vůdcem Společnosti Diamantové cesty. Lama **Ole Nydahl** (* 19. března 1941) je jeden z mála lidí ze Západu, který je plně kvalifikován jako lama a meditační mistr v tradici „Diamantové cesty“. V roce 1969 se společně se svou ženou Hannah stali prvními západními žáky 16. Gjalwy Karmapy; Rangdžunga Rigpáho Dordžeho, jednoho z největších meditačních mistrů tohoto století a také hlavy linie Kagjü. Karmapa Oleho a Hannah hluboce ovlivnil a požádal je, aby přinesli buddhismus na Západ. Posledních třicet let nonstop cestují - učí a vedou meditační kurzy v centrech po celém světě. Lama Ole složil diplomovou práci z filosofie v Dánsku. Zabýval se v ní knihou *Brány vnímání* od Aldouse Huxleyho. Je autorem šesti knih, které byly přeloženy do mnoha jazyků. On a Hannah založili přes 400 center Diamantové cesty ve Spojených státech, Německu, Polsku, Rusku, Jižní Americe, Japonsku, Austrálii, Kanadě a v mnoha dalších zemích světa, včetně České republiky.

„Můj návod je jednoduchý: řekněte lidem, jak je důležité, aby našli něco, co je může přenést přes nemoci, stárí a smrt. Nebojte se jim ukázat vaši radost ze života. Řekněte jim, že mysl je jako prostor: otevřená, jasná a neomezená.“ (Ole Nydahl online dostupné z: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/141702-ole-nydahl>)

školách, liniích a tradicích. Také nás jistě upoutá různost rituálů, melodií, barev, tvarů oděvů či také samotná metodika učení.

Zásadnější rozdíly mezi jednotlivými liniemi můžeme spatřovat převážně v tom, jakým způsobem je Buddhovo učení předáváno, a na co je kladem hlavní důraz.

Liší se tím, na jaký typ člověka je jejich učení vhodné. Záleží na tom, jakou stránku osobnosti obohacují, zda intelekt, intuici, vůli či snad požadují výhradní oddanost svého studenta.

Celá struktura tibetského buddhismu, který je spíše nazýván Diamantová cesta, se rozvinula do čtyř hlavních škol, které po staletí stály vedle sebe a navzájem se doplňovaly a inspirovaly, ale také, dá se říci, si byly jistými konkurenty. Avšak i přesto nejsou odděleny výraznými hranicemi. Nedá se hovořit o mistrech výhradně té či oné linie, protože všichni mají v sobě prvky i jiných tradic.

Ani jedna ze škol nemá jediného vůdce. Ani samotný Jeho Svátost 14. dalajlama není hlavou žádné ze škol, i přesto je však respektován jako symbol tibetské jednoty. Jeho autorita je dána spíše jeho charismatem a učeností, a také v neposlední řadě, jeho skutky.

Linie Karma Kagjü je jednou z větších škol tibetského buddhistického učení, tj. Diamantové cesty. Svou činnost započala až ve druhé vlně, kdy se buddhismus dostával do Tibetu.

Tato tradice klade důraz na meditační praxi a na přímý přenos prožitku podstaty mysli z učitele na jeho žáky. Jde o linii, která se soustřeďuje spíše na bezprostřední ústní předávání učení, což znamená, že není charakteristická knižní učeností či pěstováním magických schopností, tak tomu je například u jiné buddhistické školy, bönu. Proto také bývá tato linie označována jako linie ústního odkazu.

Takovou podobu tradice Karma Kagjü, kterou má již dlouhá léta, dali linii její zakladatelé, Tilopa a posléze Náropa, kteří tradici rozvíjeli

v Indii. Do Tibetu byla přenesena dalším ze svých členů, a to konkrétně Marpou.

Od 12. století je kontinuita tradice udržována jednotlivými Karmapy⁷¹. V současné době je odkaz této tradice předáván buddhistickými učiteli, a to zejména: Künzig Šamar rinpočem, Lobpön Cečhu rinpočem, khenpo Čhödag rinpočem, 17. Karmapa Thaje Dordžem a lamou Ole Nydahlem.⁷²

Karmapové byli předpovězeni již v sútrách Buddhy Šákjamuniho jako ti, kteří budou demonstrovat plné uskutečnění jeho učení, tj. Dharmy, v jejích různých podobách a aspektech.

První Karmapa byl také první vědomě vtělenou bytostí, u něj se začíná řada 21 karmapů, osvícených guru, jež se rodí na základě přání a potřeb bytostí tohoto světa, a zosobňuje vždy ten aspekt života, který je pro danou dobu nejpotřebnější. Atributem duchovní moci karmapů je tzv. Černá koruna, materiální replika energetického pole nad jejich hlavou.⁷³

Významnou osobností, která se ve velké míře zasloužila o to, že se dharma rozšířila mezi lid i v západních zemích, byl předposlední, šestnáctý karmapa Rangdžung Rigpā Dordže. Tento karmapa však již zemřel roku 1981. Po jeho smrti, o několik let později, byli navrženi dva noví adepti na titul karmapy, a to Orgjān Thinklā a Thajā Dordže. Tito dva adepti byli prezentováni vyššími z lamů linie Karma Kagjü.

Tento problém, který nastal se musel vyřešit. Jediným možným řešením bylo rozštěpení školy na dvě větve, a to i na úrovni meditačních center. Obě tyto současné větve se od sebe značně odlišují. Jejich odlišný charakter se vyznačuje jak ve stylu výuky, tak také ve svém přístupu k tradici. Tyto odlišné rysy obou větví školy Karma Kagjü se odrazily ve

⁷¹ Slovo Karmapa znamená v překladu „pán aktivity či muž činu“ nebo „mistr karmy“.

⁷² Dostupné z: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/134223-karma-kagju/> / 7.4. 2007

⁷³ Linie karmapů [online] (aktualizace 5.12.1995). Dostupné z: <http://www.tibinfo.cz/clanek.php?id=274>. autor: Jan Komrska

všech zemích, zasáhly tudíž i Českou republiku a obohatily české země o novou meditační skupinu, která nese název Sdružení „108“ hlásící se pod duchovní záštitu karmapy Orgjān Thīnlā. Tento karmapa sídlí v tibetském Cchurphu byl nalezen podle predikčního dopisu J.S. 16. karmapy, a je spojen především s okruhem blízkým Jeho Svatosti dalajlamovi, tj. s většinou tibetských lamů, naprostou většinou Tibetanů a řadou západních center.

Jeho protějšek, Thajā Dordže sídlí v indickém Dillí, byl určen jedním ze čtyř karmapových regentů, Žamarem rinpočem.⁷⁴ Tento karmapa se těší úctě mnohých lamů, především pak velkého počtu žáků a následovníků lamy Ole Nydahla.

To, že došlo k rozdělení linie Karma Kagjü můžeme vnímat jako očistný proces uvnitř linie, ale také jako výraznou reakci na překotnou adaptaci Buddhova učení v západních zemích.

V České republice je buddhistických center linie Karma Kagjü v současné době přibližně 49. Můžeme se s nimi setkat mj. v Praze, Brně, Liberci, Českých Budějovicích, Chomutově, Děčíně, Olomouci, Jihlavě, Karlových Varech, Kroměříži, Karvině, Opavě, Ostravě či Plzni....aj.

V České republice však najdeme i jiná buddhistická centra. Například v Brně je tibetský buddhismus praktikován ve skupině Přátel tibetského buddhismu a učení Shambhala⁷⁵. Centra učení Shambhala najdeme kromě Brna ještě také v Praze, Jablonci nad Nisou a také třeba ve Vyškově.

⁷⁴ Linie Karma Kagjü [online] (aktualizováno 15. 12. 1995). Dostupné z: <http://www.tibinfo.cz/clanek.php?id=274>. autor: Jan Komrska.

⁷⁵ Učení Shambhala – pojmenované po legendárním himalájském království, kde vládí blahobyť a štěstí – míří k potenciálu osvíceného chování, které existuje v každé lidské bytosti. Trungpa XI. učí: "Základní moudrost Shambhaly spočívá v tom, že ve světě, takovém jaký je, můžeme vést dobrý a významný lidský život, který může sloužit také ostatním. V tom je naše pravá bohatost." (dostupné z: <http://www.shambhala.cz/onas.php/cit.26.4.2007>)

Zenový buddhismus se pěstuje např. ve společnostech korejského stylu Kwan Um⁷⁶, který bychom mohli nalézt v Praze a Olomouci nebo ve Středoevropské zenové asociaci (Sózan-Tózan), Deshimarově škole japonského stylu sótó.

Zenovým buddhismem jsou inspirovány i školy bojového umění kung-fu, karate, aikido a další. Kromě společností, skupin a kroužků působí nezávisle a samostatně i jednotlivci, kteří se věnují přednáškám a popularizaci buddhismu.

A co se týká všech center v České republice, nejsou to místa, která by měla tajit před světem jakékoliv tajemství, ale jsou to místa, kam může vstoupit každý, kdo má zájem o nábožensko-filosofické otázky. Jsou to také místa, kde se lidé mohou scházet a diskutovat či debatovat, popřípadě i meditovat. Všichni bez výjimky tu mají vstup povolen.

⁷⁶ Název školy je odvozen od korejského jména bódhisattvy soucitu Kwan Seum Bosal - "Ten, kdo vnímá pláč tohoto světa." Kwan Um doslova znamená "vnímej zvuk tohoto světa". Tím je vyjádřen směr zenové praxe: dosáhnout osvícení a pomoci všem bytostem. (Kwan Um /online/ Dostupné z: [http:// www.kwanumzen.cz/kwan_um.htm/](http://www.kwanumzen.cz/kwan_um.htm/) cit. 26. 4. 2007)

9. Závěr

Buddhismus není jen „móda“ jak bychom se mohli mylně domnívat, není ani přežitkem, ale je pro lidi Západního světa zajímavým tím, že nám dává jakousi naději. Naději toho, že naše duše neskončí v ráji, či snad v očistci....ale že je duše nesmrtelná. Výhodou buddhistického učení, která láká západní obyvatelstvo, je také mimo jiné . velká možnost osobního setkání s učiteli.

Buddhismus je v Indii nazýván dharma, v Tibetu čhō. Tyto všechny výrazy bychom mohli přeložit a označit jako „jak se věci mají.“

A pochopení toho, jak se věci mají, přináší štěstí. „ Buddha sám je učitelem, příkladem, ochráncem a přítelem. Jeho pomoc nám umožňuje nejen vyhnout se utrpení a dosáhnout stavu trvalého štěstí, vysvobození a osvícení, ale také získat schopnost pomáhat účinně ostatním.“⁷⁷

Buddha předával své myšlenky celých 45 let, a proto je dharma tak bohatá. Kamdžur, tj. slova samotného Buddhy se skládají ze 108 svazků, které obsahují 84000 konkrétních učeních. Dále ještě přibylo 250 knih výkladů, komentářů.

Čím vlastně buddhismus je? Psychologií, filosofií či náboženstvím?

Filosofií není proto, že filosofie pojednává o věcech z vnějšku, a to na úrovni slov a myšlenek. I přesto, že si nějaké filosofické pojednání přečteme, knihu odložíme, ale nic závratného se nezmění. Buddhismus ale s člověkem pracuje, bere jej jako celek, vede člověka k celkovým proměnám.

A proč není psychologií? Protože psychologie pouze člověku napomáhá žít tak, aby nebyl zátěží pro společnost, ale ani sám pro sebe. Buddhismus psychologii přesahuje. Dá se dokonce říci, že stojí nad ní.

⁷⁷ Nydahl, Ole. *Jak se věci mají : živé pojetí buddhismu*. 3. rev. vyd. [Česko] : Bílý deštník, 2001. s. 13.

„Buddhismus i psychologie mají schopnost lidí měnit, ale Buddhovo učení, dharma, je pro ty, kteří jsou již zdraví. Buddhismus, dá se říci, začíná tam, kde psychologie končí. Cílem je vždy plné osvícení – buddhoství – stav dokonalosti, které přesahuje všechny koncepty.

A srovnání buddhismu s náboženstvím?

Slovo náboženství pochází ze slova religie. Předpona re- znamená v latině „znovu“ a ligare znamená „sjednotit“.

Náboženství je víra, jejímž úkolem je návrat k něčemu dokonalému. Buddhismus žádnou vírou není a do minulosti vůbec nehledí a ani se tam nenavrací. Také otázka Boha je odlišná. Proč máme věřit v Boha, který není naším přítelem. Buddha naproti tomu přítelem je. Některá náboženství mají dokonce Boha mstivého, žárlivého. Buddha není žádným Bohem, ale rádcem. Buddhismus nepřestavuje žádná dogmata, nevyvolává žádné pocity viny. Buddhovy výroky jsou naprosto logické a praktické a také, a to především, jsou k užítku.

„Co Buddha učí? Mluví o tom, že existuje všeprostupující nadčasová pravda, která vše obsahuje a je zcela vševědoucí. Pravda, která nikdy nebyla stvořena a která je za určitých okolností, díky své vlastní síle schopna prožívat sebe sama. Tento stav se nazývá úroveň pravdy a nic od něj není žádným způsobem odděleno. Prožívání jeho podstaty jako spontánní radosti a aktivního soucitu je zdrojem veškeré dokonalosti.“⁷⁸

I přesto, že buddhismus neměl jednoduchou cestu do zemí západního světa, je nepřehlédnutelné, že si i v těchto zemích vybudoval solidní základnu, a našel si mnoho zájemců a stoupenců. Také fakt, že se západní buddhismus pyšní nemalým počtem učitelů, kteří jej přenášejí na své žáky, je jeho budoucnost bez pochyby zajištěna.

⁷⁸ Nydahl, Ole. *Jak se věci mají : živé pojetí buddhismu*. 3. rev. vyd. [Česko] : Bílý deštník, 2001. s. 22.

Svou práci bych ráda uzavřela slovy samotného Buddha, která pronesl krátce před svou smrtí.

***„Nevěřte mým slovům jen proto, že je řekl Buddha. Všechna
dobře prozkoumejte. Buďte svým vlastním světlem.“***

10. Přílohy:

Příloha č. 1: Fotodokumentace

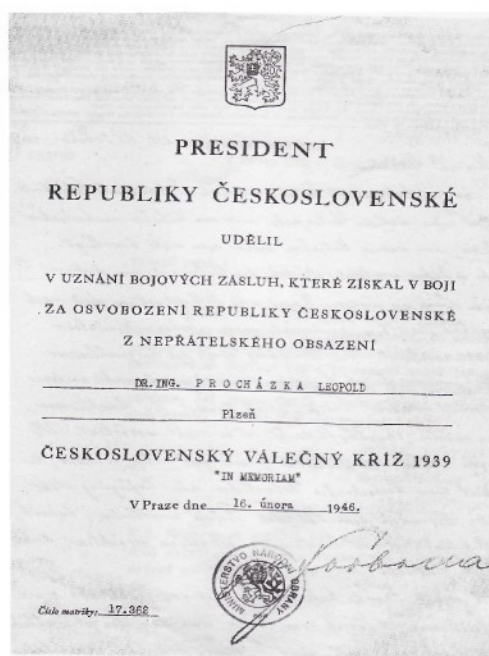

Sedící Buddha⁷⁹

⁷⁹ <http://www.buddhismus.cz/obrazky/buddha-7.html>.

Leopold Procházka⁸⁰

*Jmenovací dekret k „Československému
válečnému kříži 1939“, který dr.ing.*

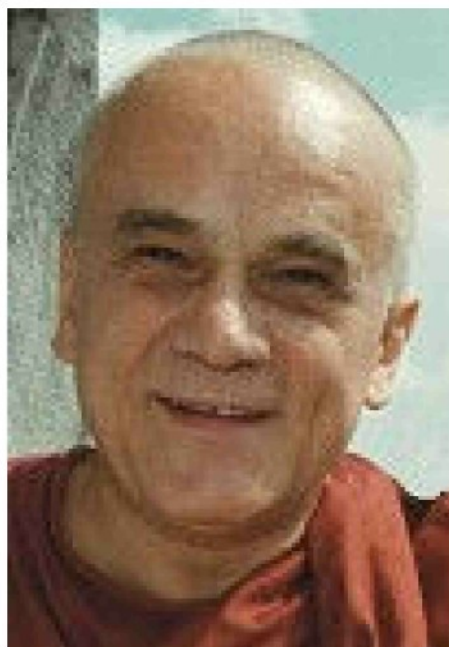
*Leopoldu Procházkovi „in memoriam“
udělil prezident ČSR v roce 1946⁸¹*

⁸⁰ Trávníček, Z.: *Leopold Procházka. První český buddhista*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002.

⁸¹ Trávníček, Z.: *Leopold Procházka. První český buddhista*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002.

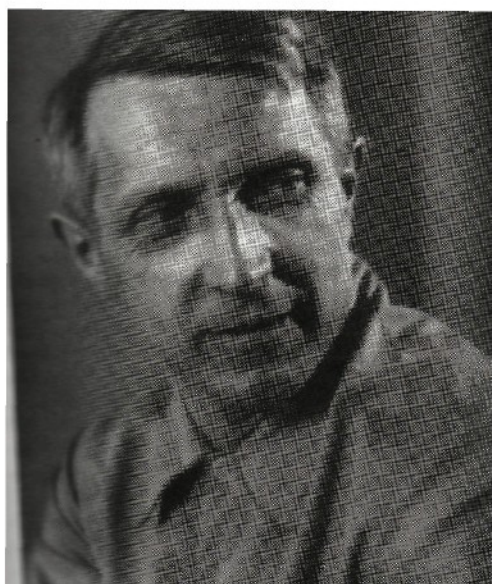
*První český buddhistický mnich Nyanasatta
Thera (Martin Novosad)⁸²*

Āyukusala Thera (Mirko Frýba)⁸³

⁸² Trávníček, Z.: *Leopold Procházka. První český buddhista*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002.

⁸³ <http://www.dhamma.cz/dhamma/ucitele.html>

František Drtíkol⁸⁴

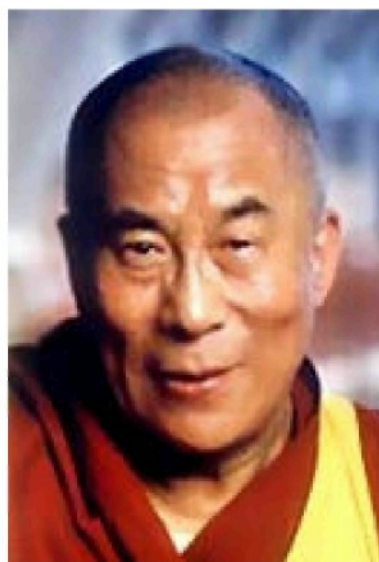
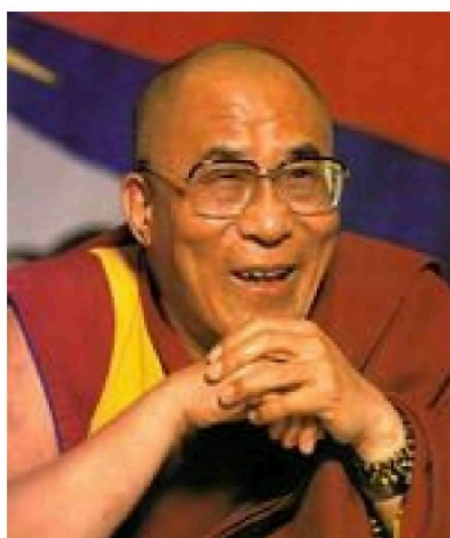
*František Drtíkol se
svým žákem Evženem
Štěkl, 1956⁸⁵*

⁸⁴ Funk, Karel. *Mystik a učitel František Drtíkol*. 1. vyd. Praha : Gemma 89, 1993.

⁸⁵ http://silamoudrosti.unas.cz/cs/photogal1_cs.php

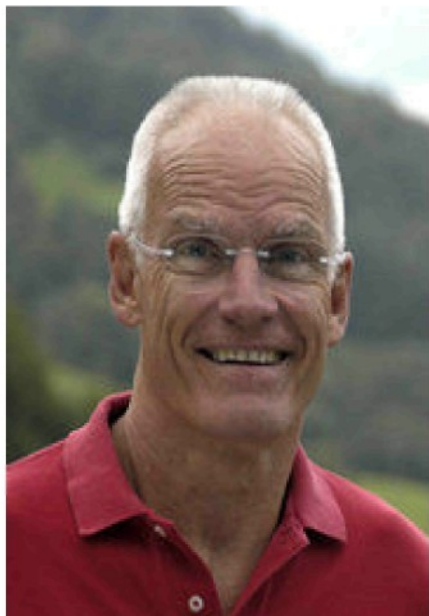
Vincenc Lesný⁸⁶

Jeho Svatost 14. dalajlama⁸⁷

⁸⁶ <http://www.cuni.cz/IFORUM-3815.html>

⁸⁷ <http://www.buddhismus.cz/dalajlama.html>

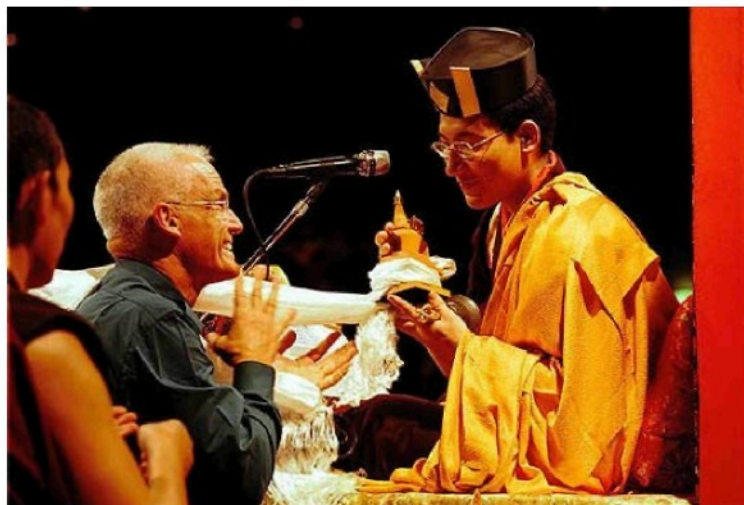
Lama Ole Nydahl (2004)⁸⁸

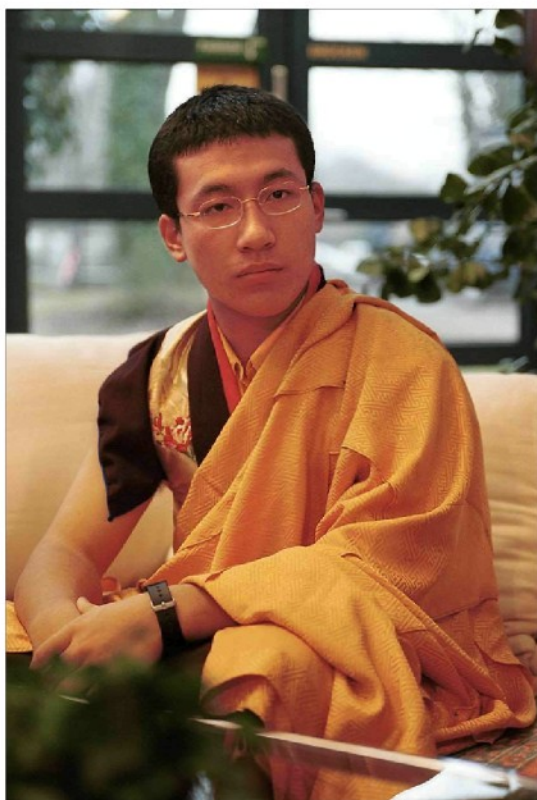
J. S. 16. Karmapa Rangjung Rigpay Dorje⁸⁹

⁸⁸ http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Lama_ole_nydahl_in_amden_2004-gp.jpg/ cit. 27. 4. 2007

⁸⁹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Karmapa/cit.> 29.4.2007

Karmapa Thajä Dordže při své návštěvě Evropy, na snímku s lamou Ole Nydahlem⁹⁰

Karmapa Thajä Dordže⁹¹

⁹⁰ <http://www.lama-ole-nydahl.cz/karmapa-v-evrope.htm> /cit. 27. 4. 2007.

⁹¹ <http://www.lama-ole-nydahl.cz/karmapa-v-evrope.htm>, 27. 4. 2007.

*Gyalwa Karmapa - Orgyen
Thrinley Dordže⁹²*

⁹² <http://samyetx.org/buddha/17karmapa.html>,. 29. 4. 2007.

Příloha č. 2: Linie Karma Kagjü

Posloupnost jednotlivých buddhistických učitelů, kteří tento odkaz předávali, bývá uváděn následovně:

Starobylá tradice

- ❖ Tilopa 988-1069
- ❖ Národa 1016-1100
- ❖ Marpa 1012-1097
- ❖ Milaräpa 1052-1135
- ❖ Gampopa 1079-1135

Linie Karmapů

- ❖ první karmapa Düsum Khjenpa 1110 - 1193
- ❖ druhý karmapa Karma Pakši 1204 - 1283
- ❖ třetí karmapa Rangčung Dordže, Rangčungwa 1284 - 1339
- ❖ čtvrtý karmapa Rolpä Dordže, Čhökji Dagpa 1340 - 1383
- ❖ pátý karmapa Dešin Šengpa 1384 - 1415
- ❖ šestý karmapa Thongwä Döndän, Čhökji Wangčhug 1416 - 1453
- ❖ sedmý karmapa Čhödag Gjamccho 1454 - 1506
- ❖ osmý karmapa Mikjö Dordže, Čhödag Pälzang 1507 - 1554
- ❖ devátý karmapa Wangčhung Dordže 1556 - 1603
- ❖ desátý karmapa Čhöčing Dordže 1604 - 1674
- ❖ jedenáctý karmapa Ješe Dordže 1676 - 1702
- ❖ dvanáctý karmapa Čangčhung Dordže 1703 - 1732
- ❖ třináctý karmapa Dödül Dordže, Dücchog Dülpa Dordže 1733 - 1797
- ❖ čtrnáctý karmapa Thegpa Čhöggi Dordže, Theggchog Dordže 1798 - 1868
- ❖ patnáctý karmapa Khakjab Dordže 1871 - 1922
- ❖ šestnáctý karmapa Rangčung Rigpä Dordže 1924 - 1981
- ❖ sedmnáctý karmapa Orgjän Thinlä Dordže 1985 -⁹³

⁹³ Linie karmapů [online] (aktualizováno 5. 12. 1995). Dostupné z: <http://www.tibinfo.cz/clanek.php?id=274>. autor: Lubomír Sklenka

11. Seznam literatury

1. Bstan-'dzin-rgya-mtsho. *Čtyři vznešené pravdy : základy buddhistického učení*. Praha : Pragma, c2002. 160 s. ISBN 80-7205-857-6.
2. *Buddhismus a křesťanství*. 1. vyd. Bratislava : Cad Press, 1996. 136 s., front. Světové duchovní proudy. Sv. 56. ISBN 80-85349-54-X.
3. Conze, Edward. *Stručné dějiny buddhismu*. Vyd. 1. Brno : Jota, 1997. 239 s. Nové obzory. sv. 14. ISBN 80-7217-002-3.
4. *Dotek : nezávislý měsíčník pro duchovní kulturu*. Praha : Jiří Mazánek-Pražská prajága.
5. Funk, Karel. *Mystik a učitel František Drtikol*. 1. vyd. Praha : Gemma 89, 1993. 284 s., front. ISBN 80-85206-19-6.
6. Keene, Michael. *Světová náboženství*. Vyd. 1. V Praze : Knižní klub, 2003. 192 s. ISBN 80-242-0983-7.
7. Küng, Hans; Bechert, Heinz. *Křesťanství a buddhismus : na cestě k dialogu*. Vyd. 1. Praha : Vyšehrad, 1997. 223 s. Světová náboženství. ISBN 80-7021-239-X.
8. Lenoir, Frédéric. *Setkávání buddhismu se Západem*. Vyd. 1. Praha : Volvox Globator, 2002. 334 s., [8] s. obr. příl. Katarze. sv. 10. ISBN 80-7207-496-2.
9. Lesný, Vincenc. *Buddhismus*. 2. vyd. Olomouc : Votobia, 1996. 450 s. ISBN 80-7198-062-5.
10. Lužný, Dušan. *Zelení bódhisattvové : sociálně a ekologicky angažovaný buddhismus*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2000. 142 s. Proměny náboženství. sv. 1. ISBN 80-210-2464-X.
11. Miltner, Vladimír. *Malá encyklopedie buddhismu*. 2. vyd. Praha : Libri, 2002. 287 s. ISBN 80-7277-111-6.
12. Miltner, Vladimír. *Vznik a vývoj buddhismu*. Vyd. 1. Praha : Vyšehrad, 2001. 373 s. Světová náboženství. ISBN 80-7021-410-4.

13. Ćanasatta. *Základy buddhismu*. Praha : Alternativa, [1995]. 219 s. ISBN 80-85993-16-3.
14. National Geographic: official journal of the National Geographic Society Washington, D.C. : National Geographic Society , 2005 Roč. 208, č. 5 (2005). s. 46.
15. Nydahl, Ole. *Jak se věci mají* : živé pojetí buddhismu. 3. rev. vyd. [Česko] : Bílý deštník, 2001. 92 s. ISBN 80-238-7279-6.
16. Nydahl, Ole: *Jízda na tygrovi*: jak buddhové došli na Západ. [Česká republika] : Diamantová cesta, 1999. ISBN 80-238-4242-0.
17. Nydahl, Ole: *Moje cesta k lamám*: buddhové střechy světa. [Česká republika]: Společnost Diamantové cesty, 1999. ISBN 80-238-4243-9.
18. Procházka, L. *Buddhismus světovým názorem morálkou a náboženstvím*, Praha: František Borový, 1928.
19. Snelling, John. *Buddhismus*. Vyd. 1. Praha : Ikar, 2000. 206 s. ISBN 80-7202-616-X.
20. Trávníček, Z.: *Leopold Procházka. První český buddhista*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 143 s. ISBN 80-210-2950-1.
21. Wanguová, B. W.: *Buddhismus*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidových novin, 1993. 141 s. ISBN 80-7106-184-0.
22. <http://www.tibinfo.cz>.